

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล

(Individual Study)

เรื่อง การใช้ประโยชน์จากระบบโครงข่ายอัจฉริยะเพื่อคุ้มครองเกษตรกร

จัดทำโดย นายสุชาติ สินรัตน์

รหัส 3033

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 3 ประจำปี 2554

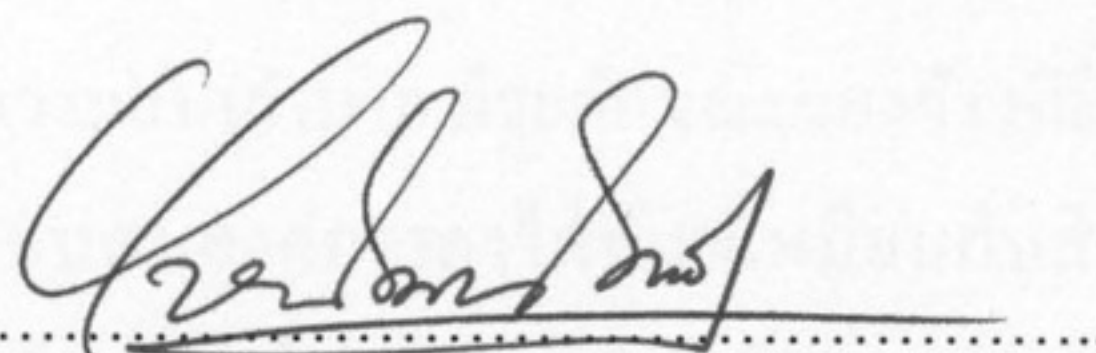
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ

รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

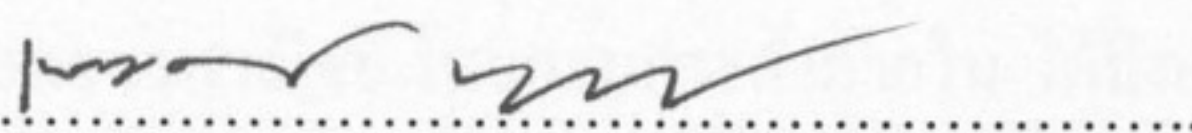
นบค.

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตร
นักบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ.....

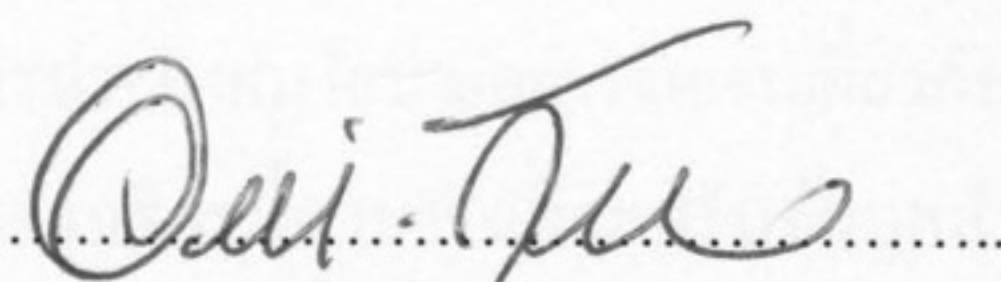
(ศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(เอกอัครราชทูต เพ็ญศักดิ์ ชลารักษ์)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรัทัย ก๊กผล)

อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ในขณะที่ประเทศไทยยังประเทศที่ยังมีการพึ่งพาภาคเกษตรเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะการปลูกข้าวที่ยังมีอยู่ทั่วประเทศ ในพื้นที่ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ปัญหาเกษตรกรชาวนายังเป็นกลุ่มอาชีพที่ได้รับความยากลำบาก ด้วยลักษณะของข้าวที่มีการแข่งขันสูงในตลาดโลก การผลิตไม่สามารถที่จะตอบสนองต่อราคาได้ทันทีเหมือนกับสินค้าชนิดอื่น ๆ ต้องใช้เวลา 3-4 เดือน แต่สิ่งที่เห็นว่าจะเป็นการสร้างความยั่งยืนให้กับเกษตรกรเอง เป็นการสร้างอำนาจการต่อรอง ก็คือ การให้ความรู้ ความเข้าใจ ทางด้านข้อมูลข่าวสารด้านราคา ผลผลิต ราคาปัจจัยการผลิตที่ผ่านระบบโครงข่ายอัจฉริยะ (Intelligent Network)

ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะหาข้อสรุปเกี่ยวกับประโยชน์ของโครงข่ายอัจฉริยะ ที่ขณะนี้มีการบันทึกราคาเกณฑ์กลางอ้างอิง รายชื่อโรงสีที่ตั้งจุดรับซื้อ และราคาจำหน่ายปลีกปุ๋ยเคมี เพื่อให้เกษตรกรใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ที่กระทรวงพาณิชย์ โดยกรมการค้าภายใน ได้มีลงทุนติดตั้งระบบนี้ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2553 เป็นต้นมา และผู้ศึกษาเป็นผู้ที่รับผิดชอบโดยตรง ด้วยการนำข้อมูลดังกล่าวมาติดตั้งในสายด่วน 1569 จากผลการสำรวจตัวอย่างของการใช้ประโยชน์จากระบบโครงข่ายอัจฉริยะ ในกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา และฉะเชิงเทรา ปรากฏว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ระบบโครงข่ายอัจฉริยะ ถึงแม้ว่าผลการเลือกตั้งครั้งล่าสุด พรรคการเมืองที่ชนะการเลือกตั้งได้มีการประกาศนโยบายอย่างชัดเจนเกี่ยวกับข้าว จะมีการเปลี่ยนเป็นการรับจำนำแทน แต่ระบบโครงข่ายอัจฉริยะนี้สามารถที่จะปรับข้อมูลสำคัญที่จะบันทึกลงในระบบให้สอดคล้องกับนโยบายการรับจำนำได้ เช่น รายชื่อโรงสีที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำ วิธีการหักน้ำหนักจากความชื้นที่เป็นธรรมต่อเกษตรกร ราคาปัจจัยการผลิตที่สำคัญ เป็นต้น

ผู้ศึกษายังมีความมั่นใจว่า ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะปรับเปลี่ยนเป็นนโยบายการรับจำนำ ซึ่งจะต้องมีผลกระทบต่อตลาดข้าวไทย ทั้งในเรื่องของความสามารถไปแข่งขันในตลาดโลก การที่รัฐบาลรับจำนำแล้วฝากข้าวไว้กับโรงสี จะทำให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างโรงสีที่เข้าร่วมโครงการกับที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ แต่ความสามารถในการปลูกข้าวของไทยที่มีเทคโนโลยีสูงกว่าคู่แข่ง มีต้นทุนการเพาะปลูกต่ำกว่า จะทำให้มีการปรับตัวและสามารถรักษาตลาดข้าวของไทยไว้ได้ และยังเชื่อว่าระบบโครงข่ายอัจฉริยะ สามารถนำมาใช้กับระบบการรับจำนำ เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลให้เกษตรกรตัดสินใจ แต่จะต้องทำให้เกษตรกรตระหนักถึงความสำคัญของข้อมูล เข้ามาใช้ประโยชน์จากข้อมูลจากระบบดังกล่าว อันเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร และสามารถรักษาตลาดข้าวไทยไว้ได้

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้ เป็นการศึกษาเพื่อที่จะหาแนวทางที่จะพัฒนาระบบโครงข่ายอัจฉริยะที่ได้ติดตั้งไว้ในสายด่วน 1569 เพื่อให้ระบบนี้คุ้มครองเกษตรกรไทยให้ได้รับความเป็นธรรม โดยผู้ศึกษาได้มีการรวบรวมข้อมูลประกอบกับการใช้แนวความคิดสำคัญนโยบายของต่างประเทศ และประสบการณ์ในการทำงานด้านการคุ้มครองประชาชน ทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภค และเกษตรกร ของผู้ศึกษาเองที่ทำงานด้านนี้ติดต่อกันตั้งแต่เริ่มรับราชการ

รายงานฉบับนี้จะไม่มีความสำเร็จ หากปราศจากการให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ความช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด จากคณาจารย์ที่ปรึกษา คือ ศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู ๑พณฯ เอกอัครราชทูตเพื่อศูนย์กลาง ชลารักษ์ และ ดร.อรทัย ก๊กผล จึงขอขอบคุณมา ณ ที่นี้ นอกจากนี้ต้องขอขอบคุณท่านอธิบดี วชิร วิมุกตายน อธิบดีกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรงของผู้ศึกษา ที่สนับสนุนให้เข้าฝึกอบรม ในหลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 3 นี้

นอกจากนี้ผู้ศึกษาขอขอบคุณผู้อำนวยการจัดการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 3 นี้ คือ นายบุญรงค์ พงษ์เสถียรศักดิ์ ผู้อำนวยการสถาบันการต่างประเทศ เทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ให้การฝึกอบรมในครั้งนี้ผ่านไปอย่างดี

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิที่มาบรรยายในหลักสูตรทุกท่าน รวมทั้งเพื่อน ๆ ที่เข้าร่วมอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 3 ทุกท่านที่มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ อันมีประโยชน์เป็นอย่างดีตลอดช่วงเวลาในหลักสูตรนี้

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	๙
กิตติกรรมประกาศ	๑
สารบัญ	๓
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ภูมิหลังและความเป็นมา	1
1.2 ความสำคัญของปัญหา	2
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
1.4 ขอบเขตการศึกษา	3
1.5 วิธีการศึกษา	3
1.6 ประโยชน์ของการศึกษา	4
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัย	5
2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองเกษตรกรในประเทศสหรัฐอเมริกา	5
2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองเกษตรกรในประเทศญี่ปุ่น	6
2.3 นโยบายของรัฐบาลในการคุ้มครองเกษตรกรไทย	7
2.4 ระบบโครงข่ายอสังหาริมทรัพย์	17
2.5 การติดตั้งโครงข่ายอสังหาริมทรัพย์	20
บทที่ 3 ผลการศึกษาวิจัย	24
3.1 ผลการสำรวจ	24
3.2 การรับรู้ของเกษตรกรไทยที่มีต่อระบบโครงข่ายอสังหาริมทรัพย์	25
3.3 ความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว	27
3.4 ผลกระทบเกี่ยวกับความสามารถในการแข่งขันในตลาดต่างประเทศ	28
บทที่ 4 สรุปและข้อเสนอแนะ	30
4.1 สรุปผลการศึกษา	30
4.2 ข้อเสนอแนะ	31
บรรณานุกรม	34
ภาคผนวก	35
ประวัติผู้เขียน	38

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลังและความเป็นมา

สินค้าเกษตรกรรม เป็นสินค้าที่ราคามีความผันผวน เนื่องจากเป็นสินค้าที่การผลิตต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยทางธรรมชาติ ดินฟ้าอากาศ อีกทั้งปัญหาโรคระบาดและเทคโนโลยีที่ใช้ในการเพาะปลูกด้านการตลาดสำหรับสินค้าเกษตรมีข้อจำกัดทั้งในเรื่องของการเก็บสต็อกที่ต้องใช้สถานที่ขนาดใหญ่ ระยะเวลาที่จะเก็บรักษามีระยะเวลาจำกัด และราคาผลผลิตยังขึ้นอยู่กับราคาตลาดโลก ประเทศผู้ผลิตสินค้าเกษตรกรรมมีอำนาจการกำหนดราคาน้อยมาก ซึ่งจะทำให้ราคาสินค้าเกษตรสำคัญๆ เช่น ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง ราคาไม่มีเสถียรภาพ และราคาจะอยู่ในด้านที่มีราคาต่ำมากกว่าจะมีบางปีเท่านั้น ที่สินค้าเกษตรจะมีราคาสูงผิดปกติ ก็จากความเสียหายเป็นอย่างมากที่เกิดขึ้นกับปริมาณผลผลิตของโลก ถึงแม้ว่าจะมีราคาสูงแต่ไม่ได้ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นตามมากนัก เนื่องจากปริมาณผลผลิตได้รับความเสียหาย

สำหรับกรณีของประเทศไทยที่ประชากรส่วนใหญ่ยังอยู่ในภาคการเกษตร แต่ก็ยังไม่สามารถแข่งกับเกษตรกรของประเทศที่พัฒนาแล้วได้ เนื่องจากเกษตรกรไทยยังขาดแคลนเทคโนโลยีที่ทันสมัย ปุ๋ยเคมี ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตสำคัญต้องนำเข้าจากต่างประเทศทั้งหมด ซึ่งขณะนี้ราคาปุ๋ยเคมีอยู่ในระดับสูงตามราคาน้ำมันตลาดโลก ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผลผลิตต่อไร่ที่ได้รับน้อยกว่าประเทศคู่แข่งและนำไปสู่ต้นทุนการผลิตต่อหน่วยสูงกว่าคู่แข่ง แต่ราคาสินค้าเกษตรเกษตรกรไม่สามารถที่จะเป็นผู้กำหนดราคาได้ตามที่ต้องการ ราคาสินค้าเกษตรมีความผันแปรตามตลาดโลก ทำให้ศักยภาพสำหรับการแข่งขันในตลาดโลก เกษตรกรไทยมีความเสียเปรียบ จึงต้องเป็นหน้าที่ของภาครัฐจะต้องเข้ามาดูแลการเกษตรเป็นพิเศษ ตั้งแต่การช่วยลดต้นทุนให้เกษตรกรด้วยการจัดหาเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี ราคาที่เป็นธรรม ส่วนด้านการตลาดจะต้องมีการสร้างความมั่นใจให้เกษตรกรเห็นว่าสามารถที่จะประกอบอาชีพทางการเกษตรได้อย่างมั่นใจ ด้วยการรักษาระดับราคาสินค้าเกษตรให้เหมาะสม อาจจะเป็นการรับจำนำสินค้าเกษตร หรือการประกันรายได้ให้เกษตรกร ซึ่งรัฐบาลต่างประเทศก็ได้มีการดำเนินการช่วยเหลือเกษตรกรเช่นเดียวกัน และมีวิธีการช่วยเหลือหลากหลายกว่าประเทศไทย

1.2 ความสำคัญของปัญหา

จากบทบาทของรัฐบาลที่ต้องคอยช่วยเหลือเกษตรกรโดยเฉพาะชาวนาติดต่อกันมาทุกยุคทุกสมัย และต้องเป็นเกษตรกรกลุ่มเดียวที่ยังมีสภาพความยากจนซ้ำซาก มีปัญหาหนี้สินเรื้อรัง ทำให้รัฐบาลต้องเข้ามาแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยตลอด ทางภาครัฐบาลเองก็ได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายการช่วยเหลือเกษตรกรมาโดยตลอด ตั้งแต่การแทรกแซงตลาดด้วยการเข้าไปแย่งซื้อทั้งข้าวเปลือกและข้าวสาร การกำหนดมาตรการให้ผู้ส่งออกต้องสต็อกสินค้าไว้จำนวนหนึ่ง นโยบายการประกันราคา การพยุงราคา และที่ได้ยินมาโดยตลอดก็คือ นโยบายการรับจำนำ สินค้าเกษตรซึ่งมีการใช้ติดต่อกันมานานนับสิบปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 - 2552 สำหรับรัฐบาลชุดปัจจุบันได้ยกเลิกนโยบายรับจำนำหันมาใช้นโยบายการประกันรายได้เกษตรกรแทนตั้งแต่ปีการเพาะปลูก 2552/2553 และ 2553/2554

กระทรวงพาณิชย์ โดยกรมการค้าภายใน ต้องทำหน้าที่กำหนดราคาเกณฑ์กลางอ้างอิง เพื่อใช้เป็นราคากลางในการพิจารณาจ่ายเงินตามโครงการประกันรายได้ และต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรได้รับทราบอย่างทั่วถึง ผ่านสื่อต่างๆ โดยที่มุ่งหวังให้เกษตรกรรับทราบข้อมูลให้ดีที่สุดก็คือ การจัดทำระบบโครงข่ายอัจฉริยะ (IN : Intelligent Network) เพื่อเป็นการบันทึกเกณฑ์กลางอ้างอิง ข้าวเปลือก มันสำปะหลัง และข้าวโพด พร้อมทั้งราคาปุ๋ยเคมีในแต่ละพื้นที่ ให้เกษตรกรสามารถรับฟังผ่าน “สายด่วน 1569” ของกรมการค้าภายใน โดยจากการสุ่มสำรวจพบว่าขณะนี้ชาวนาไม่ต่ำกว่าร้อยละ 95 มีโทรศัพท์เคลื่อนที่อย่างน้อยครอบครัวยุค 1 เครื่อง ดังนั้นการส่งต่อข้อมูลให้เกษตรกรประกอบการตัดสินใจผ่านระบบโครงข่ายอัจฉริยะ เป็นวิธีการที่น่าจะเหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่สุดในขณะนี้

แต่ปัญหาจากการใช้ระบบดังกล่าว ราคาข้าวเปลือกสำหรับในปี 2552/53 ราคาข้าวเปลือกในประเทศอยู่ในระดับที่น่าพอใจ รัฐบาลใช้เงินชดเชยทั้งหมดประมาณ 30,000 ล้านบาท สำหรับปี 2553/54 คาดว่ารัฐบาลจ่ายเงินชดเชยประมาณ 60,000 ล้านบาท และมีจำนวนเกษตรกรที่เข้าโครงการประกันรายได้สำหรับในปี การเพาะปลูก 2553/2554 ประมาณ 3 ล้านครัวเรือน นาปรัง 8 แสนครัวเรือน จึงทำให้ต้องเข้ามาพิจารณาทบทวนว่าการจัดทำระบบโครงข่ายอัจฉริยะจะสามารถช่วยเหลือเกษตรกรให้ได้รับความเป็นธรรม มากน้อยเพียงใด

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

จากการที่รัฐบาลจะต้องเข้ามาดูแลเกษตรกรชาวนาอย่างต่อเนื่องและหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งการใช้โครงข่ายอัจฉริยะในการให้ข้อมูลแก่เกษตรกร เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้เกษตรกร และต้องการให้เกษตรกรได้รับประโยชน์จากระบบนี้อย่างเต็มที่อันเป็นการสร้างความกินดีอยู่ดีให้เกษตรกรในที่สุด และได้มีการนำระบบโครงข่ายอัจฉริยะ (IN : Intelligent Network) มาติดตั้งในสายด่วน 1569 ทำให้ผู้ศึกษาต้องการที่จะศึกษา

1.3.1 เพื่อที่จะทราบการรับรู้ของเกษตรกรไทย ในระบบโครงข่ายอัจฉริยะและการนำข้อมูลจากระบบดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ได้ตามที่ทางราชการต้องการมาน้อยเพียงใด โดยเฉพาะการประกอบการตัดสินใจที่จะขายผลผลิตของตนให้ได้ประโยชน์สูงสุด

1.3.2 เพื่อทราบความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกรที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารด้านราคาผลผลิต ราคาปัจจัยการผลิตที่เหมาะสม หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการช่วยเหลือเกษตรกรของรัฐบาล ทั้งในเรื่องของการประกันรายได้เกษตรกร และการรับจำนำสินค้าเกษตร

1.3.3 เป็นข้อเสนอแนะ แนวทางการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ เนื่องจากสินค้าเกษตร โดยเฉพาะข้าว ยังเป็นสินค้าส่งออกสำคัญและมีการแข่งขันในตลาดโลกสูงมาก

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาส่วนบุคคลนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตที่จะศึกษา ดังนี้

1.4.1 ศึกษาจากเกษตรกรชาวนา ที่ปลูกข้าวและสมัครร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวของรัฐบาลในฤดูกาลเพาะปลูก 2553/2554

1.4.2 พื้นที่ที่จะศึกษาในพื้นที่จังหวัด ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา และฉะเชิงเทรา

1.5 วิธีการศึกษา

ศึกษาแนวความคิดการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น ทั้งในเรื่องของนโยบายการปกป้องสินค้านำเข้ามาแข่งขัน และการอุดหนุนทางการเงินโดยตรง หรือโดยอ้อมแก่เกษตรกร เปรียบเทียบกับนโยบายการช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาโดยวิธีการสำรวจข้อมูลจากเกษตรกรไทย ด้วยแบบสำรวจ เพื่อทำการสำรวจความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบโครงข่ายอัจฉริยะ และนโยบายการช่วยเหลือเกษตรกรในรูปแบบของการรับจำนำสินค้า และการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปีการเพาะปลูก 2553/54 ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา และฉะเชิงเทรา ซึ่งมีเครือข่าย อสร 1569 เป็นเครือข่ายภาคเอกชนของกรมการค้าภายใน ที่เคยเข้าร่วมทำกิจกรรมกับกรมเป็นประจำ โดยขนาดของตัวอย่างที่ทำการสุ่มสำรวจไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 1 ของจำนวนเกษตรกรที่สมัครเข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรของรัฐบาล และมีพื้นที่ทำนา ตั้งแต่ 20 ไร่ขึ้นไป และการสำรวจในครั้งนี้เป็นตัวแทนของภาคกลาง สำหรับในปีการเพาะปลูก 2553/54 พื้นที่จังหวัดปทุมธานี มีเกษตรกรขึ้นทะเบียนทั้งหมด 12,456 ราย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีเกษตรกรขึ้นทะเบียนทั้งหมด 27,838 ราย และจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 17,599 ราย ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้จะทำการ

สำรวจตัวอย่างทั้งสิ้น 577 ราย ด้วยการขอความร่วมมือให้เจ้าหน้าที่สำนักงานการค้าภายในจังหวัด ทั้ง 3 แห่ง เป็นผู้ทำการสำรวจตามแบบสอบถามที่ได้จัดทำไว้ หลังจากนั้นจะนำข้อมูลที่ได้รับ มาวิเคราะห์โดยใช้หลักการวิเคราะห์แบบเทียบสัดส่วนร้อยละ และอธิบายตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น

1.6 ประโยชน์ของการศึกษา

1.6.1 สามารถนำมาปรับบทบาทของภาครัฐในการช่วยเหลือเกษตรกรให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรมากที่สุด

1.6.2 เกษตรกรสามารถใช้ข้อมูลข่าวสารที่สำคัญมาประกอบการตัดสินใจ ในอันที่จะเป็นการเพิ่มรายได้ด้วยตนเองและการสร้างความยั่งยืนในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

1.6.3 สามารถที่จะขยายหรือพัฒนาใช้กับสินค้าเกษตรชนิดอื่นๆ ที่รัฐบาลใช้นโยบายให้การดูแลเกษตรกร และเป็นข้อเสนอแนะในการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกของสินค้าเกษตร

1.6.4 เป็นการสร้างความยั่งยืน ในด้านการชดเชยให้แก่เกษตรกรที่จะสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการส่งเสริมสินค้าเกษตรสำคัญ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัย

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองเกษตรกรในประเทศสหรัฐอเมริกา

ในช่วงที่เศรษฐกิจโลกและประเทศสหรัฐอเมริกาตกต่ำช่วงทศวรรษ 1930 รัฐบาลได้ออกกฎหมายพระราชบัญญัติการเกษตร ปี ค.ศ. 1938 และปี ค.ศ. 1940 (The Agricultural Adjustment Act 1938 และ Agricultural Act 1940) ด้วยการประกันราคาขั้นต่ำโดยใช้ราคาจำนำพืชผล (Loan Rate) หลังจากนั้นนโยบายนี้ได้นำไปสู่การอุดหนุนด้วยการจ่ายเงินให้เกษตรกรโดยตรง (Direct payment) การจ่ายเงินอุดหนุนโดยตรงจะทำให้ราคาผลผลิตข้าว ข้าวสาลี ข้าวโพด ลดลง สินค้าเกษตรมีความสามารถในการแข่งขันมากขึ้น รัฐต้องจ่ายเงินอุดหนุนเพิ่มขึ้นจึงจำเป็นต้องออกกฎหมายการเกษตร ปี ค.ศ. 1981 (1981 Farm Bill) แต่ราคาสินค้าเกษตรก็ยังตกต่ำอยู่อีก และเพื่อเป็นการรองรับวิกฤตการณ์ทางการคลังของภาครัฐ ในการจ่ายเงินอุดหนุนภาคการเกษตรและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาด รัฐบาลสหรัฐได้มีการตรากฎหมายการเกษตร ค.ศ. 1985 (1985 Farm Bill) เพื่อให้การจ่ายเงินอุดหนุนโดยตรงให้ภาคการเกษตรแข็งแกร่งขึ้น ทั้งในรูปของการรับจำนำและเงินอุดหนุน และมีการจัดตั้งโครงการเงินกู้เพื่อการตลาด (Marketing Loan) สำหรับข้าว โดยให้เกษตรกรสามารถนำสินค้ามาจำนำให้กับรัฐบาล หากราคาในตลาดโลกลดลงต่ำกว่าราคาจำนำ (Loan rate) เกษตรกรสามารถไถ่ถอนหรือชำระคืนเงินกู้เท่ากับราคาในตลาดโลก ซึ่งต่ำกว่าราคาจำนำ ซึ่งรัฐจะต้องอุดหนุนส่วนต่างระหว่างราคาจำนำกับราคาไถ่ถอน และมีมาตรการที่เรียกว่า Loan Deficiency Payment (LPD) เป็นมาตรการของกระทรวงเกษตรของสหรัฐ จะจ่ายเงินเท่ากับส่วนต่างระหว่างราคาจำนำกับราคาตลาดโลก ให้กับเกษตรกรที่ตกลงจะไม่เข้าร่วมโครงการเงินกู้ประกันราคา (Price Support Loan) ทั้งสองมาตรการเป็นการลดปัญหาการสะสมสต็อกสินค้าเกษตรของภาครัฐที่เพิ่มสูงขึ้น และสินค้าที่อยู่ในสต็อกจะใช้วิธีนำสินค้าในสต็อกไปเป็นโบนัส (Bonus Incentives) ให้แก่ผู้ส่งออกเพื่อส่งสินค้าไปยังประเทศเป้าหมาย และเมื่อสินค้าในสต็อกลดลง รัฐบาลจะจ่ายเงินให้ผู้ส่งออกเป็นการชดเชย

ปัจจุบันสหรัฐได้ใช้กฎหมายการเกษตร ปี ค.ศ. 2008 (2008 Farm Bill) จะมีการใช้เงินรวม 307,000 ล้านดอลลาร์ ในช่วงเวลา 5 ปี (2008-2012) โดยมีสาระสำคัญ 1) อุดหนุนการผลิตพืชรวม 25 ชนิด เช่น ข้าวโพด ข้าวสาลี ข้าว ถั่วเหลือง ต่อไปด้วยมาตรการจำนำสินค้า (Loan rate) การจ่ายเงินเมื่อราคาสินค้าต่ำกว่าเกณฑ์ (Counter-cyclical payment) 2) การประกันพืชผล 3) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 4) โภชนาการ เช่น Food Stamp และ Food Bank 5) การวิจัยและผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์

โดยประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ใช้มาตรการให้เงินอุดหนุนแก่การเกษตร ซึ่งเป็นภาคที่อ่อนแอในเชิงเศรษฐกิจมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับภาคอุตสาหกรรมและบริการ เนื่องจากปัจจัยของดิน น้ำ อากาศ ราคาที่แพงสูงเนื่องจากการแข่งขันจากประเทศอื่น ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่ประเทศต่างๆ ไม่ว่าญี่ปุ่นหรือสหภาพยุโรป ที่มีมาตรการอุดหนุนสินค้าเกษตรเช่นกัน จากการอุดหนุนของประเทศเหล่านี้ ทำให้การแข่งขันของประเทศไทยน้อยลง เพราะต้องไปแข่งกับสินค้า ที่มีราคาขายที่ถูกต่ำกว่าความเป็นจริง ซึ่งมีการคาดการณ์ว่าการอุดหนุนในลักษณะนี้จะต้องมีต่อไป ไม่น้อยกว่า 10 ปี

การนำเข้าข้าวของประเทศสหรัฐในปัจจุบันนี้ ได้มีกฎระเบียบที่นอกเหนือไปจากการปฏิบัติ ตามกฎระเบียบของ US FDA และ USDA เช่น การทำความสะอาดของสินค้า การทำบรรจุภัณฑ์ และการทำฉลากสินค้า ประเทศสหรัฐมีการนำเข้าข้าวเมล็ดยาวโดยเฉพาะข้าวหอมมะลิไทย ประมาณปีละ 400,000 ตัน ภายใต้อัตราภาษี ดังนี้

ข้าวแดงสีแล้ว

ข้าวบาสมати	0.83	เซ็นต์/กิโลกรัม
ข้าวอื่นๆ	2.10	เซ็นต์/กิโลกรัม

ข้าวสีแล้วทั้งหมดหรือบางส่วน

ข้าวนึ่ง	ได้ GSP (ยกเว้นภาษีอากรเป็นการทั่วไป)	
ข้าวอื่นๆ	1.40	เซ็นต์/กิโลกรัม
ข้าวหัก	0.44	เซ็นต์/กิโลกรัม
ข้าวเปลือก	1.80	เซ็นต์/กิโลกรัม

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองเกษตรกรในประเทศญี่ปุ่น

หลังจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศญี่ปุ่นมีการใช้ กฎหมาย Staple Food Control Act ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2486 เพื่อเป็นเครื่องมือของรัฐบาลญี่ปุ่นที่จะปกป้องเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในประเทศ โดยมีมาตรการสำคัญ 3 ประการ คือ

2.2.1 การให้เงินอุดหนุนแก่ชาวนา เพื่อเป็นสิ่งจูงใจในการเพาะปลูกข้าว ด้วยการให้องค์การควบคุมอาหาร (Food Control Agency) เป็นหน่วยงานของรัฐ รับซื้อข้าวจากสหกรณ์การเกษตร ในราคาสูงกว่าราคาตลาด ทำให้ราคาข้าวในญี่ปุ่นสูงกว่าราคาตลาดโลกกว่า 6-10 เท่า และรายได้ของชาวนาใกล้เคียงกับประชาชนในเขตเมือง

2.2.2 การควบคุมการนำเข้าข้าว โดยทั่วไปรัฐบาลญี่ปุ่นจะห้ามนำเข้าข้าวโดยสิ้นเชิง หากปีใดผลิตได้ไม่พอจึงจะอนุญาตให้นำเข้าได้เป็นการชั่วคราวเท่านั้น

2.2.3 มาตรการควบคุมพื้นที่เพาะปลูกข้าว โดยมีการจ่ายเงินให้เกษตรกรที่ลดพื้นที่การเพาะปลูกข้าว เนื่องจากการให้เงินอุดหนุนในการซื้อข้าวจะทำให้เกษตรกรเพิ่มพื้นที่เพาะปลูก จึงต้องมีนโยบายนี้เข้ามาเพื่อลดพื้นที่และลดผลผลิตลงให้มีปริมาณเหมาะสมกับการบริโภคภายในประเทศเท่านั้น

ปี พ.ศ. 2529 รัฐบาลของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กดดันให้ประเทศญี่ปุ่นเปิดตลาดข้าว และในที่สุดรัฐบาลญี่ปุ่นต้องนำเข้าข้าวในปี พ.ศ. 2536 เนื่องจากผลผลิตในประเทศไม่เพียงพอต่อความต้องการและรัฐบาลญี่ปุ่นได้สนับสนุนงบประมาณให้เกษตรกรขยายพื้นที่เพาะปลูก และส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตโดยยึดหลักการประหยัดจากการผลิต (Greater Economy of Scale) เพื่อให้เกษตรกรปลูกข้าวด้วยพื้นที่ขนาดใหญ่มีจำนวนมากขึ้น และมีประสิทธิภาพสูงขึ้น จะสามารถรับมือกับราคาข้าวที่ต่ำลงได้ดีกว่า พร้อมทั้งมีความสามารถในการแข่งขันกับสินค้านำเข้าราคาถูกได้ ข้าวของประเทศญี่ปุ่นยังเป็นสินค้าที่มีความอ่อนไหวและส่งผลทางการเมืองต่อรัฐบาล ปัจจุบันได้มีการกำหนดการนำเข้าข้าวในประเทศเป็นโควตาภาษี (Tariff rate quota) โดยการนำเข้าในโควตาจะไม่เสียภาษี แต่นอกโควตาจะต้องเสียภาษีในอัตราสูงราว 341 บาท/กิโลกรัม หรือประมาณ 3,279 เหรียญสหรัฐ/ตัน หรือประมาณ 98,562 บาท/ตัน โดยกำหนดโควตานำเข้าข้าวปีละ 682,000 ตัน ทำให้มีการนำเข้านอกโควตาเพียง 300 ตัน/ปี

2.3 นโยบายของรัฐบาลในการคุ้มครองเกษตรกรไทย

รัฐบาลไทยมีนโยบายที่ชัดเจนติดต่อกันมาทุกๆ รัฐบาล ที่จะรักษาเสถียรภาพราคาสินค้าเกษตร เพื่อสร้างมูลค่าสินค้าเกษตร เพื่อที่จะส่งผลให้เกษตรกรมีความกินดีอยู่ดี เช่น ในรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ที่ได้มีการแถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2551 โดยมีทั้งนโยบายในระยะเร่งด่วน จะดำเนินการในปีแรก ด้วยการสร้างความเชื่อมั่นและกระตุ้นเศรษฐกิจภาพรวม เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นแก่ภาคประชาชนด้วยการฟื้นฟูภาคการเกษตร ทั้งในเรื่องของการรักษาเสถียรภาพราคาสินค้าเกษตร และเร่งรัดพัฒนาการตลาดสินค้าเกษตร สำหรับระยะการบริหารราชการ 3 ปี ของรัฐบาล ได้มีการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจภาคการเกษตรได้ชัดเจน เช่น 1) การเร่งรัดเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร การพัฒนาระบบโลจิสติกส์การเกษตร 2) ดูแลเสถียรภาพราคาสินค้าเกษตรและการตลาดสินค้าเกษตร ด้วยการจัดให้มีระบบประกันความเสี่ยงด้านราคาสินค้าเกษตร

จากนโยบายของนโยบายรัฐบาลชุดปัจจุบัน ที่มีความตั้งใจที่จะดูแลเสถียรภาพราคาสินค้าเกษตร และระบบตลาดสินค้าเกษตร รัฐบาลได้มีการเปลี่ยนนโยบายข้าว จากนโยบายการรับจำนำเป็น นโยบายการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตั้งแต่ฤดูกาลเพาะปลูก 2552/2553 เป็นต้นมา

2.3.1 นโยบายการรับจำนำ ระบบการรับจำนำสินค้าเกษตร

(1) หลักการรับจำนำสินค้าเกษตร

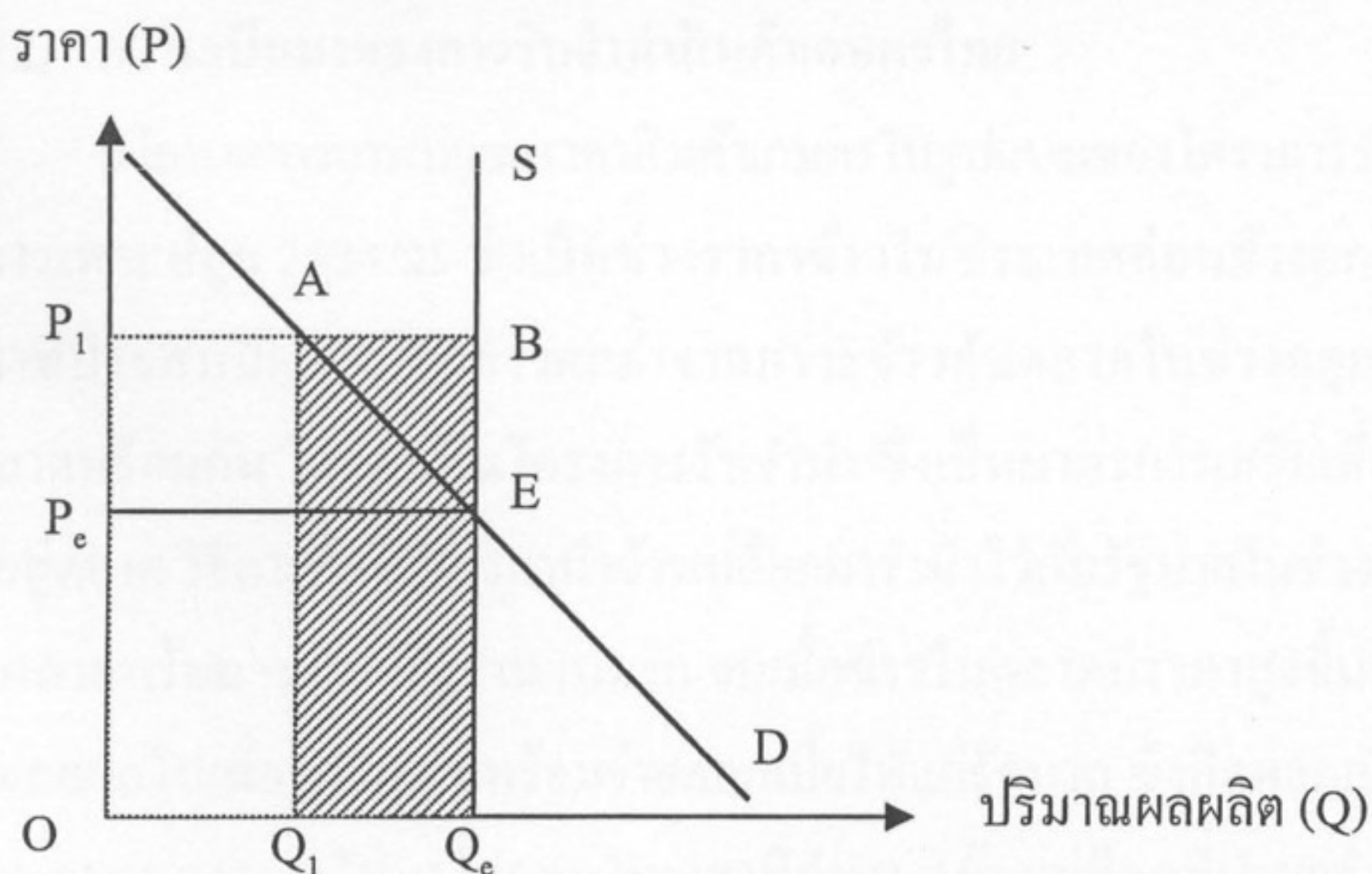
การรับจำนำพืชผลทางการเกษตร มีหลักการเหมือนกับการรับจำนำสิ่งของทั่วไป นั่นคือ เป็นการกู้เงินมาโดยเอาของมาค้ำไว้ ถ้ามีเงินเมื่อไหร่ก็ไปไถ่ถอนคืนมา ส่วนใหญ่ราคารับจำนำที่กำหนดไว้จะมีราคาต่ำกว่ามูลค่าของสินค้า ณ ขณะนั้น วิธีการนี้นำมาปรับใช้กับการรับจำนำที่กำหนดไว้จะมีราคาต่ำกว่ามูลค่าของสินค้าการเกษตรของไทย โดยนิยมใช้กับสินค้าที่เก็บรักษาไว้ได้นาน และไม่เน่าเสียง่าย เช่น ข้าวเปลือก ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง เป็นต้น ในที่นี้ ขอยกตัวอย่างกรณีของข้าวเปลือก กล่าวคือ ในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวที่มีผลผลิตออกสู่ท้องตลาด พร้อมกันจำนวนมาก ส่งผลให้ราคาคงต่ำ ยิ่งเกษตรกรนำข้าวออกมาขาย ปริมาณสินค้าก็มากขึ้น ราคาก็ยิ่งต่ำลงเรื่อย ๆ ซึ่งเป็นไปกฎของอุปสงค์และอุปทาน รัฐบาลได้เข้ามาช่วยเหลือเกษตรกร โดยดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปกติแล้วในช่วงที่ผลผลิตมีราคาต่ำเกษตรกรควรเก็บข้าวเปลือกไว้เพื่อรอขายในช่วงที่ผลผลิตเริ่มลดลงจะทำให้ได้ราคาที่สูงขึ้น สามารถนำข้าวเปลือกมาจำนำไว้กับรัฐก่อน เมื่อข้าวมีราคาที่สูงขึ้นก็นำเงินมาไถ่ถอนข้าวเปลือกเพื่อนำไปจำหน่าย พร้อมชำระดอกเบี้ยให้แก่รัฐ ซึ่งคิดดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร แต่หากไม่มาไถ่ถอนในเวลาที่กำหนดข้าวเปลือกที่นำมาจำนำก็จะตกเป็นของรัฐบาล ลักษณะดังกล่าวเป็นรูปแบบหนึ่งของการให้เงินกู้ ซึ่งเรียกว่า “การให้กู้เพื่อรักษาพืชผล (Storage Loan)”

โดยปกติแล้วราคาข้าวเปลือกจะตกต่ำที่สุดในช่วงการเก็บเกี่ยวผลผลิต เช่น ข้าวนาปีจะมีราคาต่ำสุดในช่วงพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม หลังจากนั้นราคาจะปรับตัวเพิ่มขึ้นตามผลผลิตที่เริ่มลดลง คือ ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน และจะเริ่มปรับตัวสูงขึ้นอีกครั้งในเดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายนหลังนาปรังเก็บเกี่ยว ดังนั้นเกษตรกรจะนำข้าวมาจำนำในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม และขายข้าวในช่วงที่มีราคาสูง คือ ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน เพื่อนำเงินไปชำระหนี้พร้อมดอกเบี้ย ดังนั้นตามหลักการแล้วราคารับจำนำจึงควรต่ำกว่าราคาตลาด เพราะหากราคารับจำนำสูงกว่าราคาตลาดแล้วเกษตรกรก็ไม่จำเป็นต้องมาไถ่ถอน สามารถปล่อยให้หลุดจำนำไปได้

พ.ย. – ธ.ค.	→	เก็บเกี่ยว	→	จำนำ
ก.พ. – เม.ย.	→	ไถ่ถอน	→	ขาย/ชำระหนี้ + ดอกเบี้ย

การรับจำนำสินค้าเกษตรของรัฐบาลที่ผ่าน สามารถใช้ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์มาอธิบายได้ว่าเป็นการแทรกแซงราคาในรูปแบบของการประกันราคาขั้นต่ำ ซึ่งเทียบเคียงได้กับ “มาตรการรับซื้อผลผลิตอุปทานส่วนเกิน”

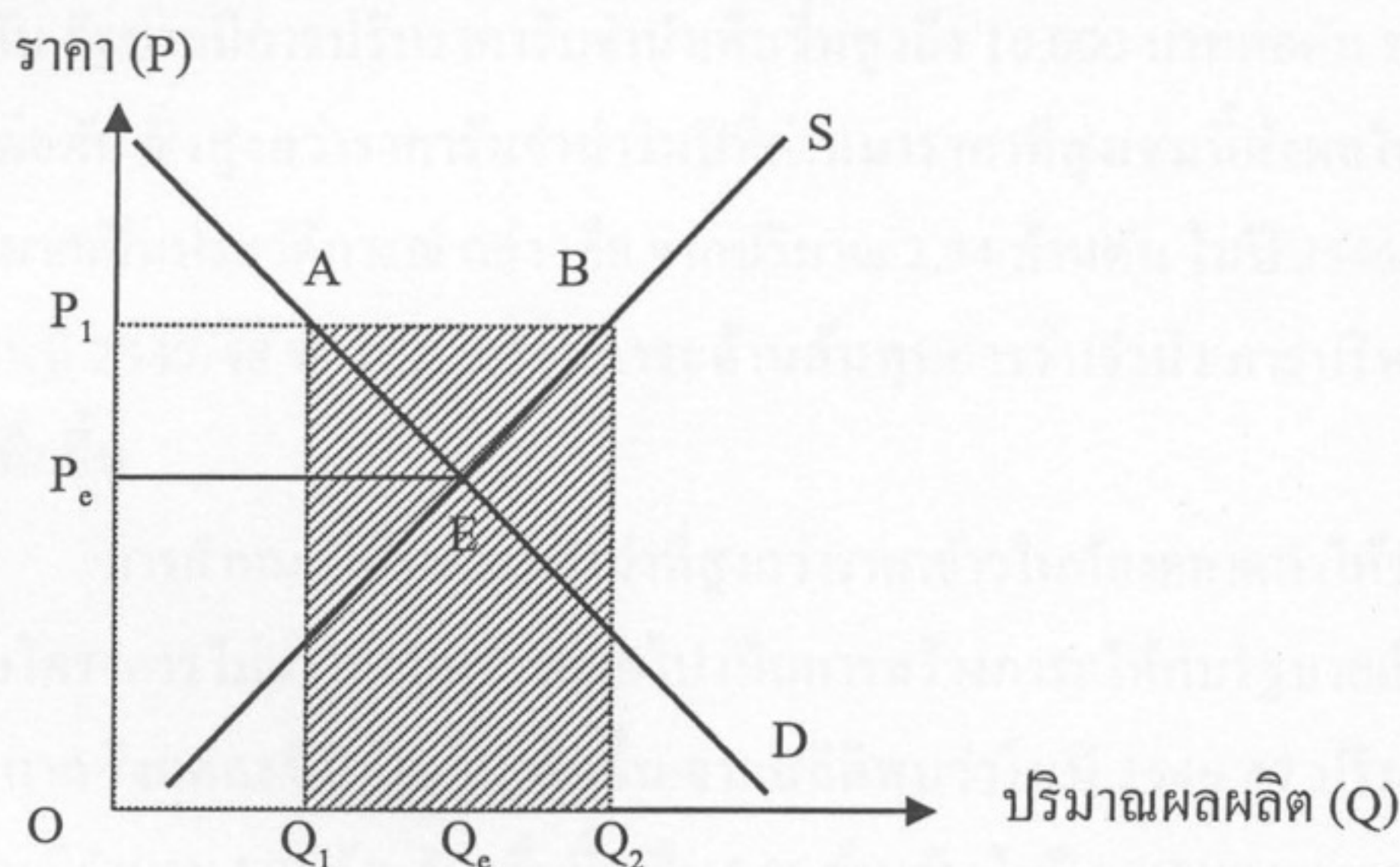
ทฤษฎีดังกล่าวอธิบายได้ว่า กรณีที่ 1 เส้นอุปทาน (S) แบบ *Perfectly Inelastic* ที่มีความยืดหยุ่นน้อย นั่นคือ เป็นเส้นที่ตั้งฉากกับแกนนอน อธิบายได้ว่าไม่ว่าราคาจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร จะไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของปริมาณ เช่น ข้าว นั่นคือ ปริมาณผลผลิตคงที่ ตามรูปที่ 1 D และ S คือ เส้นอุปสงค์และอุปทานของข้าวเปลือกในตลาดภายในประเทศ เส้นอุปสงค์ (D) ตัดกับเส้นอุปทาน (S) ณ จุด E กลไกตลาดในระบบการค้าเสรีจะทำให้เกิดระดับราคา และปริมาณดุลยภาพ คือ OP_e และ OQ_e ตามลำดับ ถ้าหาก ณ ราคา P_e เป็นราคาที่ต่ำเกินไป รัฐบาลต้องการยกระดับรายได้ของเกษตรกรให้สูงขึ้น รัฐบาลจะกำหนดราคาขั้นต่ำของผลผลิตให้สูงกว่าราคาตลาดหรือราคาดุลยภาพ สมมติประกาศราคาขั้นต่ำ (ราคารับจำนำ) เท่ากับ OP_1 ผู้ซื้อจะรับซื้อผลผลิตในปริมาณน้อยกว่าปริมาณดุลยภาพ คือ OQ_1 ทำให้ผลผลิตส่วนหนึ่งที่ขายไม่ได้เท่ากับ Q_1Q_e เรียกว่า **อุปทานส่วนเกิน (Excess Supply)** ในระบบเศรษฐกิจเสรีรัฐบาลสามารถกำหนดราคาซื้อขายได้ แต่ไม่สามารถบังคับให้พ่อค้า/โรงสี ซื้อตามปริมาณที่ต้องการขายได้ ดังนั้นจึงเกิดอุปทานส่วนเกิน (Excess Supply) ขึ้น รัฐบาลจึงต้องเป็นผู้กำจัดอุปทานส่วนเกินนี้เอง โดยใช้มาตรการเสริมรับซื้ออุปทานส่วนเกิน ในการรับซื้ออุปทานส่วนเกินดังกล่าวรัฐบาลจะใช้งบประมาณทั้งสิ้น เท่ากับ ABQ_eQ_1 (ส่วนที่แรเงา) รายละเอียดแสดงได้ดังรูปที่ 1 จากรูปปริมาณผลผลิต OQ_1 คือ ปริมาณผลผลิตที่เกษตรกรได้ซื้อขายเป็นไปตามกลไกตลาดกับพ่อค้าหรือโรงสี ส่วน Q_1Q_e คือ ปริมาณผลผลิตที่รัฐบาลได้รับจำนำไว้ และไม่มีการมาไถ่ถอน นั่นเอง ในกรณีนี้รัฐบาลจึงต้องมีงบประมาณที่เพียงพอสำหรับซื้ออุปทานส่วนเกินดังกล่าว และงบประมาณสำหรับการเก็บรักษาสินค้าที่รับซื้อไว้ด้วย

รูปที่ 1 แสดงการประกันราคาขั้นต่ำโดยรับซื้ออุปทานส่วนเกิน กรณีเส้นอุปทานเป็น *Perfectly Inelastic*

การกำหนดราคาประกัน หรือการรับจํานําให้สูงกว่าราคาตลาดนั้นจูงใจให้เกษตรกรทำการเพาะปลูกเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นทุกปี รัฐบาลจึงต้องเข้าไปรับซื้ออุปทานส่วนเกิน มากขึ้นเรื่อย ๆ

ในกรณีดังกล่าวจะเกิดกรณีที่ 2 เส้นอุปทานจะมีความยืดหยุ่นมาก เรียกว่าเส้นอุปทานแบบ **Elastic** หมายความว่า อัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณมีมากกว่าการเปลี่ยนแปลงของราคนั่นคือ เมื่อราคาปรับตัวเพิ่มขึ้น ปริมาณผลผลิตก็จะเพิ่มขึ้นตาม ดังนั้นเมื่ออุปทานมีความยืดหยุ่นมาก รัฐบาลจึงต้องใช้งบประมาณในการเข้าไปซื้ออุปทานส่วนเกินเพิ่มมากขึ้น นั่นคือ งบประมาณที่รัฐต้องใช้จะเท่ากับ ABQ_2Q_1 รายละเอียดแสดงได้รูปที่ 2 ซึ่งกรณีนี้เกิดขึ้นกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่รัฐบาลต้องใช้งบประมาณที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อรองรับกับปริมาณผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้น

รูปที่ 2 แสดงการประกันราคาขั้นต่ำโดยรับซื้ออุปทานส่วนเกิน กรณีเส้นอุปทานเป็น elastic

(2) ความเป็นมาของการรับจํานําสินค้าเกษตรไทย

นโยบายการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตรในรูปแบบของโครงการรับจํานําของไทยเริ่มมาตั้งแต่ปีการเพาะปลูก 2524/25 ซึ่งเป็นช่วงราคาข้าวในประเทศค่อนข้างตกต่ำ รัฐบาลต้องช่วยเหลือชาวนาที่ประสบปัญหาราคาข้าวตกต่ำจากภาวะข้าวล้นตลาดในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวที่มีผลผลิตออกสู่ตลาดพร้อมกัน โดยดำเนินโครงการรับจํานํา ซึ่งเป็นมาตรการเสริมเพื่อชะลอปริมาณข้าวเปลือกที่ออกสู่ตลาด วิธีการคือให้ชาวนานำข้าวเปลือกมาจํานําไว้กับรัฐบาลในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวที่ผลผลิตออกสู่ตลาดพร้อม ๆ กันเป็นจำนวนมาก จนเมื่อข้าวในตลาดมีราคาสูงขึ้นก็ค่อยนำเงินมาไถ่ถอนข้าวเปลือกออกไปเพื่อนำไปขายพร้อมจ่ายดอกเบี้ยให้แก่รัฐบาล ซึ่งคิดดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร แต่หากไม่มาไถ่ถอนในเวลาที่กำหนดข้าวเปลือกที่นำมาจํานําก็จะตกเป็นของรัฐบาลซึ่งจะนำออกจำหน่ายต่อไป

ถึงแม้ว่านโยบายข้างต้นจะสามารถช่วยเหลือแก้ปัญหาในเรื่องรายได้ของเกษตรกรได้ส่วนหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามได้สร้างปัญหาและผลกระทบต่อตลาดข้าวไทยมาโดยตลอดจนกลายเป็นปัญหาที่เรื้อรังของประเทศในระยะยาว สาเหตุเกิดจากการใช้วิธีการรับจำนำที่ผิดไปจากหลักการและเจตนารมณ์เดิม

นับตั้งแต่ปีการเพาะปลูก 2552/53 เป็นต้นมา โครงการรับจำนำถูกปรับเปลี่ยนจากเดิมที่เป็นมาตรการเสริมเพื่อชะลอปริมาณข้าวเปลือกที่ออกสู่ตลาดและรักษาระดับราคาเท่านั้น ถูกปรับเปลี่ยนกลายเป็นการแทรกแซงกลไกตลาดโดยขยายโครงการให้ใหญ่ขึ้น และกำหนดราคารับจำนำให้สูงกว่าราคาตลาดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 2547/48 โครงการนี้ได้รับจำนำข้าวเปลือกในราคาที่สูงกว่าราคาตลาดมากถึงร้อยละ 20-30 กล่าวคือ ในปี 2546/47 ราคาข้าวเปลือกหอมมะลิ 7,000 บาทต่อตัน รัฐบาลมีการปรับราคารับจำนำเพิ่มขึ้นสูงถึง 10,000 บาทต่อตัน ราคาข้าวเพิ่มขึ้นถึง 3,000 บาทต่อตัน ซึ่งสูงกว่าราคารับจำนำในปีที่ผ่านมาราคาที่สูงเช่นนี้ส่งผลให้ชาวนานำข้าวมาเข้าโครงการมากเป็นประวัติการณ์ กล่าวคือ จากปริมาณ 2.54 ล้านตัน ในปี 2546/47 เพิ่มขึ้นเป็น 8.65 ล้านตัน ในปี 2547/48 ทำให้ภาครัฐมีภาระด้านต้นทุนการรับจำนำ การบริหารจัดการ และการตรวจสอบเพิ่มขึ้น

การกำหนดให้ราคารับจำนำที่สูงกว่าราคาข้าวในท้องตลาดทำให้ชาวนาส่วนใหญ่ที่นำข้าวเข้าร่วมโครงการไม่มาไถ่ถอนข้าวออกไป เป็นการสร้างภาระให้กับรัฐบาลเป็นข้าวคงเหลือในคลังของรัฐบาลซึ่งแต่ละปีมีจำนวนเพิ่มขึ้น จากสถิติพบว่าในปี 2546/47 ปริมาณข้าวเปลือกในคลังของรัฐบาลมีจำนวน 1.81 ล้านตัน เพิ่มขึ้นเป็น 8.06 ล้านตัน ในปี 2547/48 หลังจากนั้นเป็นต้นมา โครงการรับจำนำสินค้าเกษตรก็เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาราคาคต่ำที่เกษตรกรพึงพอใจ นอกจากนี้ผลประโยชน์จากการดำเนินโครงการยังเป็นแรงจูงใจให้กับรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยต้องดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดราคารับจำนำสูง และปริมาณการรับจำนำ (Quota) ที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อหวังผลประโยชน์ทางการเมือง

(3) ผลกระทบจากโครงการรับจำนำ

(3.1) ข้อดี

- เป็นวิธีที่ใช้แก้ปัญหาได้รวดเร็วที่สุด เมื่อเทียบกับวิธีการอื่น ๆ เช่น การส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการปลูกพืชชนิดอื่น การส่งเสริมให้พัฒนาคุณภาพผลผลิต เป็นต้น

- เป็นวิธีที่เกษตรกรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ

(3.2) ข้อเสีย

- โครงการรับจำนำที่ผ่านมาทำให้กลไกตลาดถูกบิดเบือน สาเหตุเกิดจากการที่รัฐบาลกำหนดราคารับจำนำที่สูงเกินไปโดยไม่คำนึงถึงราคากลไกตลาด ทำให้เกษตรกรมุ่งที่จะเข้าร่วมโครงการฯ แต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่มีการซื้อขายปกติตามกลไกตลาด นอกจากนี้ เมื่อจำนำแล้วไม่มีการไถ่ถอน เนื่องจากราคารับจำนำที่ได้สูงกว่าราคาตลาดอยู่แล้วจึงไม่จำเป็นต้องมาไถ่ถอน ผู้ประกอบการ เช่น โรงสี ผู้ค้า ก็มีรายได้จากการเข้าร่วมโครงการจึงมุ่งที่จะเข้าร่วมโครงการรับจำนำเพียงอย่างเดียวโดยไม่ทำการซื้อขายตามปกติ สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ไม่สามารถแข่งขันราคากับรัฐได้ ส่วนต่างระหว่างราคาข้าวรับจำนำกับราคาตลาดก่อให้เกิดผลประโยชน์กับผู้ประกอบการหรือโรงสี สร้างปัญหาการทุจริตในรูปของการสวมสิทธิ์เกษตรกรเพื่อมาเข้าร่วมโครงการที่เพิ่มขึ้นนี้ทำให้รัฐบาลกลายเป็นผู้ค้าข้าวรายใหญ่ของประเทศเนื่องจากมีข้าวอยู่ในความครอบครองจำนวนมาก ผู้ส่งออกที่แต่เดิมเคยรับซื้อข้าวจากโรงสี มีการแข่งขันกันด้านราคา เมื่อเห็นว่ารัฐบาลมีสต็อกข้าวเป็นจำนวนมากก็คอยแต่จะประมูลข้าวจากรัฐบาลเพื่อส่งออกแทนที่จะไปซื้อกับโรงสี ส่งผลให้ต้นทุนการส่งออกข้าวของประเทศไทยสูงกว่าประเทศอื่น ความสามารถในการแข่งขันของประเทศลดลง

- เกษตรกรเกิดค่านิยมในการเพาะปลูกเพื่อขายให้แก่โครงการรับจำนำแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่มีการพัฒนาศักยภาพของตนเอง เช่น การปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์ข้าว การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การลดต้นทุนการผลิต เป็นต้น

- รัฐบาลต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในการรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกร และงบประมาณในการบริหารจัดการ ได้แก่ ค่าจัดเก็บ ค่าแปรสภาพ ค่าเสื่อมคุณภาพ ค่าใช้จ่ายเพื่อระบายผลผลิต รวมถึงการขาดทุนจากการขายผลผลิต

- ระเบียบขั้นตอนการรับจำนำเปิดโอกาสให้มีการทุจริตคอร์รัปชันในทุกระดับ ตั้งแต่ข้าราชการระดับล่างไปจนถึงระดับผู้บริหาร นักการเมือง ผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการฯ เช่น โรงสี การทุจริตคอร์รัปชันส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของการสวมสิทธิ์เกษตรกร การปลอมปนข้าว การเวียนเทียนข้าวในโกดัง การนำผลผลิตจากประเทศเพื่อนบ้านมาเข้าร่วมโครงการรับจำนำของไทย ฯลฯ ซึ่งเป็นปัญหาที่พบเกือบทุกโครงการฯ โดยงบประมาณที่สูญเสียไปจากการทุจริตคอร์รัปชันทำให้เกษตรกรไม่ได้ผลประโยชน์อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรรายเล็กที่มีอำนาจในการต่อรองและง่ายต่อการถูกหลอกลวง

- ภาวะการค้าโลกที่เปลี่ยนไป คือ การเกิดเสรีทางการค้า จะทำให้แต่ละประเทศ ไม่มีการกีดกันทางการค้า โดยเฉพาะข้อกำหนดของอาเซียนและ AFTA ที่กำหนดให้ภานำเข้าเป็น 0 ในปีหน้า หากมีการใช้มาตรการรับจำนำต่อไปจะส่งผลให้สินค้าเกษตรจากประเทศเพื่อนบ้าน

ทะลักเข้ามาร่วมโครงการรับจำนำจำนวนมาก เห็นได้จากที่ผ่านมาการนำสินค้าเกษตรจากพม่า กัมพูชา และลาว ที่มีราคาต่ำกว่าเข้ามาสวมสิทธิจำนำกับรัฐบาล

- ระบบการรับจำนำสินค้าเกษตรของไทยถูกต่อต้านจากต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่ระบบการค้าเสรีมีความสำคัญมากขึ้น ซึ่งไม่ดีในสายตาของต่างชาติ และมักใช้เป็นข้ออ้างในการกีดกันทางการค้า โดยเฉพาะในอนาคตที่ประเทศเริ่มเปิดเสรีทางการค้า ต่อกัน จึงมีแนวโน้มที่ระบบการรับจำนำจะไม่เป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ โดยเฉพาะประเทศ ที่เป็นคู่ค้าของประเทศไทย

ปัญหาการรับจำนำข้าวของประเทศไทยที่ทำต่อเนื่องมาเป็นเวลากว่า 10 ปี มีนักวิชาการบางกลุ่มเห็นว่าเป็นการสูญเปล่า ไม่สามารถช่วยให้เกษตรกรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เมื่อเทียบกับเงินงบประมาณที่ต้องเสียไปกับโครงการนี้ไม่ต่ำกว่าปีละหมื่นล้านบาท การแก้ไข นโยบายที่ทำผิดพลาดต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลานาน ไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะนโยบายเดิมมีการ เอื้อประโยชน์ให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตข้าวของประเทศไทย รวมถึงผู้ให้บริการ เช่าโกดังเพื่อเก็บรักษาข้าวด้วย และหากจะใช้นโยบายนี้ต่อไปอีก อาจเกิดผลร้ายกับประเทศไทย ในระยะยาว โดยเหตุผลสำคัญที่ทำให้นโยบายการรับจำนำมีปัญหา เกิดจากขบวนการตรวจสอบ ควบคุมยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ประกอบกับนโยบายการรับจำนำก่อให้เกิดการได้เปรียบ เสียเปรียบของเกษตรกร เนื่องจากมีการกำหนดปริมาณการรับจำนำ ซึ่งทำให้เกิดการเรียกร้อง ค่าหัวคิว ทำให้รัฐบาลชุดนี้ได้ปรับเปลี่ยนนโยบายจากการรับจำนำเป็นนโยบายการประกัน ราคาสินค้าเกษตรแทน

2.3.2 นโยบายการประกันรายได้ให้เกษตรกร หรือโครงการประกันรายได้เกษตรกร

นโยบายนี้ใช้ตัวแบบการเปลี่ยนแปลงในส่วนเพิ่ม (Incremental Model) โดยเริ่มจาก นโยบายของรัฐบาล นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ที่ประกาศว่าจะดูแลรายได้เกษตรกรอย่างยั่งยืน ด้วยการเปลี่ยนแปลงนโยบายรับจำนำสินค้าเกษตร โดยคาดหวังว่าจะช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในการ เก็บสต็อก และการระบายสินค้าที่รัฐบาลรับจำนำไว้ เป็นปัญหาที่รัฐบาลต้องซื้อแพงและขายถูก ทำให้รัฐบาลต้องประสบกับการขาดทุนปีละไม่ต่ำกว่า 10,000 ล้านบาท นโยบายการประกันรายได้ ให้เกษตรกร ได้เริ่มใช้ฤดูกาลผลิต 2552/2553 ในสินค้าเกษตร 3 ชนิด ได้แก่ ข้าวเปลือก ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และมันสำปะหลัง โดยหวังว่าเป็นนโยบายที่ไม่บิดเบือนกลไกตลาด และช่วยลดภาระงบประมาณของรัฐบาล โดยนโยบายนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรให้ได้รับ ราคาข้าวเปลือก ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และมันสำปะหลัง ที่สูงขึ้น 2) เพื่อเป็นการใช้กลไกตลาดในการ สร้างเสถียรภาพราคาในระยะยาว และมีความยั่งยืน 3) เพื่อลดภาระงบประมาณค่าใช้จ่ายของรัฐบาล ในการช่วยเหลือเกษตรกร

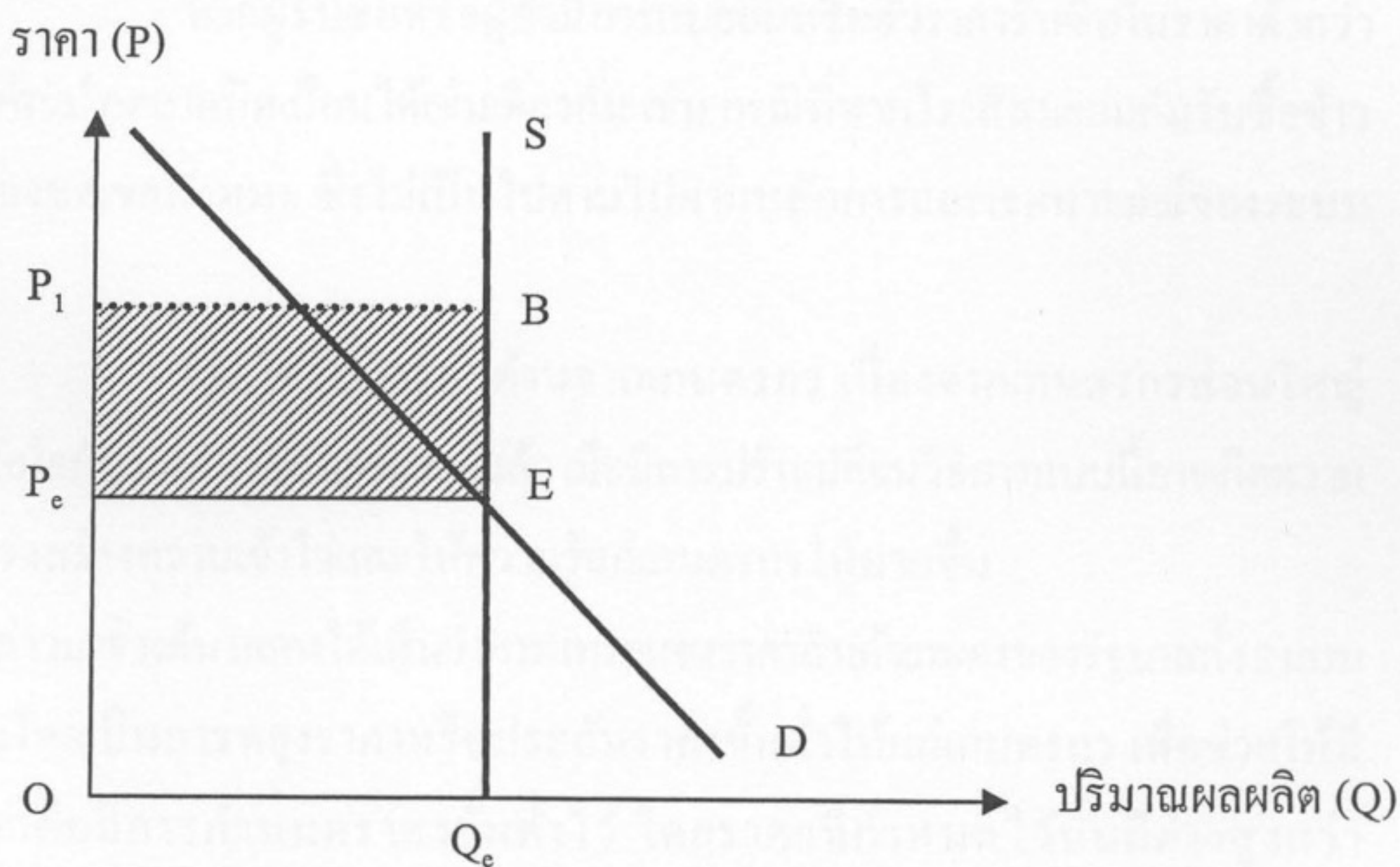
ขั้นตอนการดำเนินการตามโครงการประกันรายได้เกษตรกร จะต้องให้เกษตรกรผู้ปลูกสินค้าตามโครงการประกันรายได้ขึ้นทะเบียนผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจ โดยกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พร้อมทั้งการจัดประชุมประชาคม เพื่อรองรับผลผลิตของเกษตรกร โดยคณะกรรมการตรวจสอบระดับตำบล หลังจากนั้นจะต้องมีการสมัครเข้าร่วมโครงการ พร้อมทั้งทำสัญญาประกันรายได้กับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยเกษตรกรจะเข้าร่วมโครงการได้ครัวเรือนละ 1 ราย เว้นแต่แยกทำกินสามารถเข้าร่วมได้มากกว่า 1 ราย โดยกำหนดให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวสามารถใช้สิทธิ์ได้สูงสุดครบครัวละไม่เกิน 30 ไร่ และปีการผลิต 2553/2554 ได้มีการกำหนดราคาระดับสำหรับข้าวเปลือก ความชื้นไม่เกิน 15% ดังนี้ 1) ข้าวเปลือกเจ้า ราคาตันละ 11,000 บาท 2) ข้าวเปลือกปทุมธานี ราคาตันละ 11,500 บาท 3) ข้าวเปลือกเหนียว ราคาตันละ 10,000 บาท 4) ข้าวเปลือกหอมจังหวัด ราคาตันละ 14,300 บาท และ 5) ข้าวเปลือกหอมมะลิ ราคาตันละ 15,300 บาท โดยมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการในปี 2553/2554 มีจำนวนประมาณ 3 ล้านครัวเรือน และนาปรังประมาณ 8 แสนครัวเรือน

(1) หลักการรับประกันสินค้าเกษตร ใช้หลักการพยุงราคาหรือประกันราคา เช่นเดียวกัน แต่วิธีการดำเนินงานต่างกัน โดยเป็นการให้เงินโดยตรงกับเกษตรกร เช่น ถ้าราคาซื้อขายข้าวโพดในท้องตลาดอยู่ที่กิโลกรัมละ 5 บาท เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตที่กิโลกรัมละ 7 บาท รัฐบาลจะเข้าไปช่วยเหลือจ่ายตรงกิโลกรัมละ 2 บาท เพื่อไม่ให้ขาดทุน แล้วเกษตรกรก็นำผลผลิตไปขายในท้องตลาด ส่วนที่เหลือก็มารับเงินจากรัฐบาลซึ่งจะทำให้เงินถึงมือของเกษตรกรอย่างแท้จริง และไม่เป็นการบิดเบือนราคาตลาดที่จะทำให้กระทบเป็นลูกโซ่ทั้งระบบ นั่นคือ ราคาสินค้าสูงขึ้น ผู้บริโภคซื้อสินค้าในราคาสูง ชี้ความสามารถในการแข่งขันลดลง สำหรับรูปแบบของการประกันราคา ที่รัฐบาลจะใช้แทนการรับจำนำนั้นใช้แนวทาง การประกันราคาขั้นต่ำโดยให้เกษตรกรซื้อประกันความเสี่ยง ขั้นตอนคือ เกษตรกรต้องมาขึ้นทะเบียนและทำสัญญาประกันราคาขั้นต่ำในช่วงต้นฤดูการเพาะปลูกกับ ธ.ก.ส. เมื่อถึงกำหนดระยะเวลาประกัน หลังจากนั้นก็ทำการซื้อขายปกติตามราคาตลาด หากราคาขายในตลาดต่ำกว่าราคาระดับเกษตรกรจะได้รับเงินส่วนต่าง สำหรับเกณฑ์ในการใช้คำนวณราคาระดับจะพิจารณาจากราคาก่อนฤดูการเพาะปลูก ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรบวกกำไรที่เกษตรกรสามารถอยู่ได้ เป็นต้น

ระบบการประกันราคาที่รัฐบาลจะนำมาใช้การแทรกแซงราคาสินค้าเกษตรแทนระบบการรับจำนำนั้น สามารถใช้ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์มาอธิบายได้ว่าเป็นการแทรกแซงราคาในรูปแบบของการประกันราคาขั้นต่ำ ซึ่งเทียบเคียงได้กับ “มาตรการการจ่ายเงินอุดหนุนให้เกษตรกร” ทฤษฎีดังกล่าวอธิบายได้ว่า รัฐบาลจะประกาศราคาขั้นต่ำไว้แล้วปล่อยให้มีการซื้อขายตามกลไก

ราคาในตลาดไปก่อน หลังจากนั้นถ้าเกษตรกรขายได้ในราคาที่ต่ำกว่าราคาประกันรัฐบาลก็จะจ่ายเงินอุดหนุนให้ซึ่งเงินอุดหนุนที่ได้ก็จะเท่ากับส่วนต่างของราคาประกันกับราคาตลาด

วิธีการคือ รัฐบาลจะลงทะเบียนเกษตรกรเพื่อสำรวจจำนวนเกษตรกร พื้นที่เพาะปลูก และปริมาณผลผลิตที่คาดว่าจะออกสู่ท้องตลาด หลังจากนั้นจึงกำหนดราคาประกันไว้ จึงทำให้อุปทานสินค้าของระบบประกันราคานี้จะเป็นเส้นอุปทาน (S) ที่มีความยืดหยุ่นแบบ Perfectly Inelastic นั่นคือเป็นเส้นที่ตั้งฉากกับแกนนอน อธิบายได้ว่าไม่ว่าราคาจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรตามรูปที่ 3 เส้นอุปทาน (S) ตัดกับเส้นอุปสงค์ (D) ณ จุด E มีการซื้อขายผลผลิตในตลาดที่ราคาดุลยภาพเท่ากับ OP_e ปริมาณดุลยภาพเท่ากับ OQ_e ราคาที่รัฐบาลประกันไว้เท่ากับ OP_1 ซึ่งราคาที่เกษตรกรขายได้ OP_e ต่ำกว่าราคาประกัน OP_1 ดังนั้นเกษตรกรจะได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลจำนวน P_eP_1 ส่วนต่างที่เกิดขึ้นนี้เป็นงบประมาณที่รัฐบาลจะต้องจ่ายให้กับเกษตรกร ดังนั้นวิธีการนี้รัฐบาลจะต้องใช้งบประมาณเท่ากับ P_1BEP_e

รูปที่ 3 แสดงการประกันราคาขั้นต่ำโดยการจ่ายเงินอุดหนุนให้แก่เกษตรกร

(2) ผลกระทบของระบบประกันราคา

(2.1) ข้อดี

- มีขั้นตอนที่ไม่ซับซ้อน รัฐบาลไม่ต้องดำเนินการเก็บรักษาสินค้าและแปรรูปผลผลิต สามารถป้องกันการทุจริตได้ส่วนหนึ่ง เกษตรกรได้เงินโดยตรงจากรัฐบาลหากราคาที่ซื้อขายต่ำกว่าราคาประกัน

- กลไกตลาดทำงานเป็นปกติไม่ถูกบิดเบือนเหมือนระบบการรับจำนำ เพราะมีการรับซื้อขายกันปกติตามราคาตลาด

- เกษตรกรได้รับผลประโยชน์อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย สามารถแก้ไข
ปัญหาการแทรกแซงจากภาคการเมืองได้เป็นอย่างดี

- เป็นแนวทางการสนับสนุนด้านราคาที่ไม่ขัดข้องต่อกฎขององค์การ
การค้าโลก (WTO) เพราะไม่ใช่การอุดหนุนการส่งออก แต่เป็นเพียงการดูแลและพยุงราคาสินค้าเกษตร
ภายในประเทศ

(2.2) ข้อเสีย

- หากราคาตลาดต่ำกว่าราคาประกันมาก รัฐบาลต้องใช้งบประมาณ
จำนวนมากในการชดเชยส่วนต่างราคานี้

- ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันยังสามารถเกิดขึ้นได้เหมือนการรับจำนำ หากไม่มี
การตรวจสอบควบคุมที่รัดกุม โดยเฉพาะในส่วนของการลงทะเบียนเกษตรกร ที่อาจมีการสวมสิทธิ์
ได้ ซึ่งหากรัฐบาลมีระบบการตรวจสอบที่รัดกุมก็อาจสามารถป้องกันปัญหาการทุจริตได้ส่วนหนึ่ง

- หากผู้รับซื้อหรือผู้ค้ามีการสมยอมหรือฮั้วราคารับซื้อในราคาต่ำกว่า
ราคาประกัน ก็อาจทำให้กลไกตลาดบิดเบือนได้เช่นเดียวกัน เช่น กรณีที่หากโรงสีสมยอมกันรับซื้อข้าว
ในราคาต่ำ รัฐบาลก็ต้องชดเชยทั้งหมด ซึ่งไม่เป็นไปตามหลักการและเจตนารมณ์ของระบบ
ประกันราคานี้

- อาจได้รับการต่อต้านจากเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่
คุ้นเคยและมีความพึงพอใจกับระบบการรับจำนำอยู่แล้ว เมื่อมีการปรับเปลี่ยนวิธีการแบบนี้อาจเกิดความ
สับสน ซึ่งรัฐบาลต้องเร่งสร้างความเข้าใจและให้ความรู้แก่เกษตรกรให้มากขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตรของรัฐบาลทั้ง 2 แบบ
มีลักษณะที่เหมือนกัน โดยเป็นการพยุงราคาหรือประกันราคาขั้นต่ำให้แก่เกษตรกร เพื่อช่วยให้มี
รายได้ที่เพิ่มขึ้น กล่าวคือมีการกำหนดราคาขั้นต่ำไว้ โดยราคาที่กำหนดไว้นั้นก็ต่างสูงกว่า
ราคาตลาดเหมือนกันทั้งสองแบบ

สิ่งที่ต่างกันอยู่ตรงวิธีดำเนินการ นั่นคือ โครงการรับจำนำจะใช้การจำนำสินค้าไว้
กับรัฐบาล และไถ่ถอนคืนไปเมื่อถึงเวลาการไถ่ถอน ในส่วนที่ไม่ได้ไถ่ถอนไปก็ถือว่ารัฐบาลรับซื้อ
สินค้านั้นไปโดยปริยายตามราคาที่กำหนดไว้ สำหรับการประกันราคาสินค้านั้นรัฐบาลไม่ต้อง
เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสินค้าเพียงแต่จ่ายเงินชดเชยในส่วนต่างระหว่างราคาประกันกับราคาตลาดเท่านั้น
ดังนั้น เมื่อมีหลักการที่เหมือนกันทำให้ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากทั้งสองระบบไม่แตกต่างกันเลย
กล่าวคือ ผู้ซื้อสินค้าเกษตรมีรายจ่ายเพื่อซื้อสินค้าที่เท่ากัน ผู้ขายสินค้าเกษตรหรือเกษตรกรก็จะ
ได้รับรายได้จากการขายสินค้าที่เท่ากัน ส่วนรัฐบาลก็มีการใช้งบประมาณในการแทรกแซงราคา
ที่เท่ากันทั้ง 2 ระบบ แตต่างกันในเรื่องค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ ได้แก่ ค่าจัดเก็บ ค่าแปรสภาพ

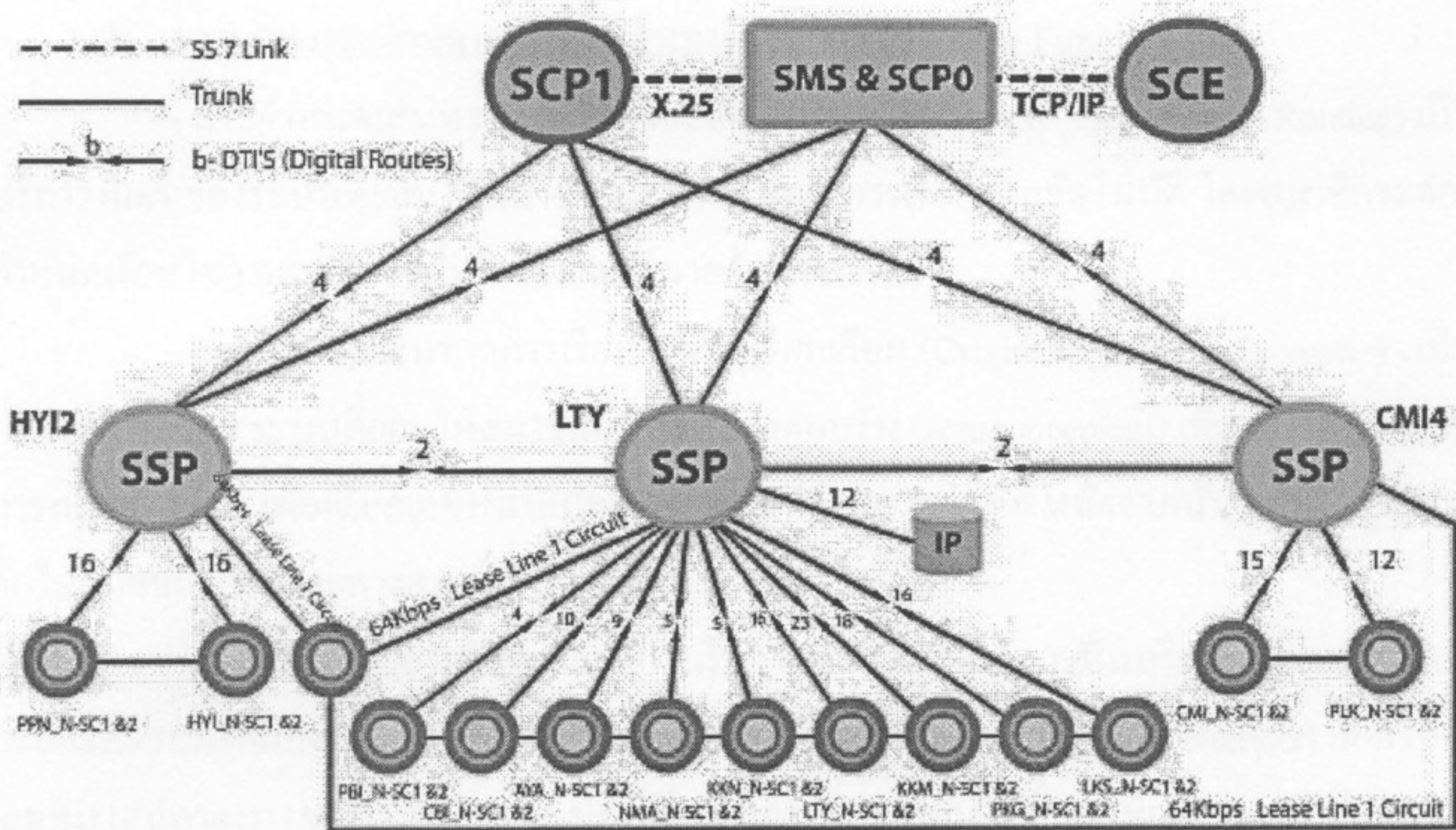
ค่าเสื่อมคุณภาพ ค่าใช้จ่ายเพื่อระบายผลผลิต รวมถึงการขาดทุนจากการขายผลผลิตแล้ว ดังนั้นโครงการรับจำนำจะมีภาระค่าใช้จ่ายที่ตามมาและภาระรับความเสี่ยงที่มากกว่าโครงการประกันราคา

อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของทั้ง 2 แบบข้างต้นแล้วพบว่าโครงการรับจำนำมีปัญหามากกว่าระบบประกันราคา โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาของงบประมาณที่ใช้และเรื่องการทุจริต ส่วนระบบการประกันราคานั้นหากมีราคาตลาดที่ต่ำกว่าราคาประกันอยู่มากก็จะเป็นภาระด้านงบประมาณแก่รัฐบาลอยู่มากเช่นเดียวกับการรับจำนำ ส่วนปัญหาการทุจริตนั้นหากไม่มีการตรวจสอบที่รัดกุมเข้มงวดแล้วโอกาสที่จะมีการทุจริตก็สามารถเกิดขึ้นได้เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนของการลงทะเบียนเกษตรกร และการซื้อขายตามกลไก ซึ่งหากปล่อยให้มีการฮั้วราคากันรับซื้อในราคาที่ตกต่ำ ปัญหาเหล่านี้อาจเกิดขึ้นได้เช่นเดียวกับวิธีการรับจำนำ

การใช้นโยบายการแทรกแซงราคาของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นโครงการรับจำนำที่ดำเนินการมาแล้วระยะเวลาหนึ่งหรือการประกันราคาที่จะนำมาใช้ในอนาคตนั้นให้ได้ผลที่ไม่แตกต่างกันมากนัก และสามารถเกิดปัญหาติดตามได้เช่นเดียวกัน หากรัฐบาลไม่มีการตรวจสอบและควบคุมดูแลที่ดี และที่สำคัญที่สุดหากมีผลประโยชน์ทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยแล้ว ไม่ว่าจะเป็นวิธีการใดย่อมมีปัญหาได้เหมือน ๆ กัน

2.4 ระบบโครงข่ายอัจฉริยะ (IN : Intelligent Network)

เป็นโครงข่ายโทรคมนาคมชนิดหนึ่งที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร โดยใช้ร่วมกับโครงข่ายโทรศัพท์ (Telephone Network) ที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้บริการพิเศษต่างๆ ซึ่งโครงข่ายโทรศัพท์ที่มีอยู่สามารถให้บริการในปริมาณที่จำกัดหรือไม่สามารถให้บริการได้ ลักษณะการทำงานของโครงข่ายอัจฉริยะจะเป็นแบบ Centralization ซึ่งประกอบด้วยอุปกรณ์ที่ทำหน้าที่ควบคุมการให้บริการ (Service Control Point) อยู่ที่ศูนย์กลางเพียงจุดเดียวและมีอุปกรณ์ที่รับการเรียกใช้บริการ (Service Switching Point) หลายจุด ซึ่งเชื่อมต่อกับชุมสายในระดับ N-SC (New Secondary Center) การเรียกใช้บริการพิเศษที่อยู่บนโครงข่ายอัจฉริยะจะเป็นการเรียกเลขหมายพิเศษ (Access Code) เพื่อเรียกไปยังโครงข่ายอัจฉริยะ โดยแต่ละบริการจะมีเลขหมายพิเศษในการเรียกแตกต่างกันไป หลังจากนั้นจึงกดเลขหมายของสมาชิกของแต่ละบริการ

ที่มา : ส่วนพัฒนาบริการเสริม ฝ่ายพัฒนาผลิตภัณฑ์สื่อสารทางสาย บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน)

ความสามารถพิเศษของโครงข่ายอัจฉริยะ (Service Feature) สิ่งหนึ่งที่โครงข่ายอัจฉริยะมีมากกว่าโครงข่ายโทรศัพท์พื้นฐาน คือ ประกอบด้วย Function ต่าง ๆ ที่เพิ่มความสามารถในการให้บริการ ดังนี้

(1) ความสามารถในการกำหนดวิธีการและอัตราค่าบริการ (Charging function)

- Reverse Charge เป็นบริการพิเศษของระบบที่ยอมให้ผู้รับ (Called) เป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายบริการในการเรียก
- Premium Charge เป็นบริการพิเศษของระบบที่ยอมให้กำหนดอัตราค่าบริการในแต่ละเลขหมาย ในอัตราพิเศษ
- Split Charge เป็นบริการพิเศษของระบบที่ยอมให้ผู้เรียก (Calling) และผู้รับ (Called) แบ่งกันรับภาระค่าใช้จ่ายบริการในการเรียก

(2) ความสามารถด้านการจำกัด / อนุญาต (Screening Function)

- การตรวจสอบรหัสส่วนตัว (Authorization Code) เป็นบริการพิเศษของระบบที่ทำหน้าที่ตรวจสอบ ความถูกต้องของรหัสส่วนตัว (PIN) ของผู้เรียกก่อนที่จะอนุญาตเรียกไปยังเลขหมายปลายทางของสมาชิก
- การจำกัดเลขหมายต้นทาง (Originating Call Screening) เป็นบริการพิเศษของระบบที่ทำหน้าที่อนุญาตหรือไม่อนุญาต เลขหมายที่ใช้เรียกออก เรียกไปยังเลขหมายของสมาชิก
- การจำกัดเลขหมายปลายทาง (Terminating Call Screening) เป็นบริการพิเศษของระบบที่ทำหน้าที่อนุญาตหรือไม่อนุญาต ให้สมาชิกเรียกไปยังเลขหมายปลายทางที่กำหนด

(3) ความสามารถด้านการกำหนดเส้นทางการเรียก (Routing Function)

- การกำหนดเส้นทางการเรียกโดยอัตโนมัติ (Origination Depending Routing) เป็นบริการพิเศษของระบบที่ยอมให้สมาชิกกำหนดเส้นทางการเรียกโดยอัตโนมัติ โดยสมาชิกจะต้องกำหนดเงื่อนไขตามรหัสของพื้นที่ หรือเลขหมายต้นทาง

- การกำหนดเส้นทางการเรียกตามที่อยู่เรียกเลือก (Originating User Prompter) เป็นบริการพิเศษของระบบที่ยอมให้สมาชิกกำหนดเสียงตอบรับ (Announcement) เพื่อแจ้งให้ผู้เรียกทำการกดหมายเลข เพื่อเลือกเลขหมายปลายทางตามที่ต้องการติดต่อ หลังจากนั้นระบบจะทำการต่อไปยังเลขหมายปลายทางตามที่อยู่เรียกเลือก

- การกำหนดเปอร์เซ็นต์การรับการเรียก (Call Distribution) เป็นบริการพิเศษของระบบที่ยอมให้ระบบจัดแบ่งจำนวนการเรียกที่เรียกเข้ามายังเลขหมายของสมาชิก (IN Number) ออกไปยังเลขหมายปลายทางของสมาชิกตามเปอร์เซ็นต์ที่กำหนด ในกรณีที่สมาชิกมีเลขหมายมากกว่า 1 เลขหมาย

- การกำหนดเส้นทางการเรียกตามวันและเวลา (Time Depending Routing) เป็นบริการพิเศษของระบบที่ยอมให้สมาชิกกำหนดเวลาที่จะรับการเรียก หรือกำหนดเส้นทางการเรียกตามวัน และเวลา

- การกำหนดรูปแบบการเรียกตามคำสั่ง (Command Routing) เป็นบริการพิเศษของระบบที่ยอมให้สมาชิกกำหนดรูปแบบของการเรียกได้สูงสุด 10 รูปแบบ (กำหนดไว้ล่วงหน้า) และสมาชิกสามารถเปลี่ยนรูปแบบการเรียกได้ตามต้องการ โดยวิธีการโทรเข้ามายังระบบและดำเนินการตามที่ระบบแนะนำ

(4) ความสามารถด้านการควบคุมการต่อไปยังปลายทาง (Call Termination Control Function)

- การเรียกไปยังเลขหมายปลายทางอื่น (Call Forwarding) เป็นบริการพิเศษของระบบที่ยอมให้สมาชิกกำหนดให้การเรียกครั้งนั้น เรียกไปยังเลขหมายปลายทางอื่น ในกรณีเลขหมายปลายทางนั้นไม่ว่าง (Call Forwarding on Busy) หรือไม่มีผู้รับสาย (Call Forwarding don't Answer)

- การกำหนดจำนวนการเรียกที่เข้ามาพร้อม ๆ กัน (Call Limiter) เป็นบริการพิเศษของระบบที่ยอมให้สมาชิกกำหนดจำนวนสูงสุดของการเรียก ที่เรียกเข้ามายังเลขหมายปลายทางของสมาชิกพร้อม ๆ กัน ในกรณีที่จำนวนเกินกว่าที่กำหนดระบบจะต่อการเรียกไปยังปลายทางอื่นที่สมาชิกกำหนดไว้ล่วงหน้า

- การกำหนดให้ผู้เรียกเข้าคิว (Call Queuing) เป็นบริการพิเศษของระบบที่ยอมให้สมาชิกกำหนดจำนวนการเรียกที่จะให้เข้าคิวเมื่อเลขหมายปลายทางของสมาชิกไม่ว่าง ซึ่งระหว่างที่รอคิวระบบจะมีเสียงตอบรับว่ากำลังเข้าคิว และจะต่อไปยังปลายทางโดยอัตโนมัติตามลำดับคิวเมื่อเลขหมายของสมาชิกว่าง

2.5 การติดตั้งโครงข่ายอัจฉริยะ (IN: Intelligent Network) ในระบบสายด่วน 1569

ทั้งประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งมีอำนาจทางเศรษฐกิจเหนือกว่าประเทศไทยเป็นอย่างมาก ได้มีการอุดหนุนสินค้าเกษตรโดยเฉพาะข้าวอย่างชัดเจนทั้งในเรื่องของการรับจำนำ การจ่ายเงินอุดหนุน หรือการตั้งอัตราภาษีขาเข้าในอัตราที่สูง รัฐบาลไทยจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องช่วยเหลือเกษตรกรไทยให้สามารถแข่งขัน ในตลาดโลกกับประเทศต่างๆ ได้ ในปัจจุบันได้มีการดำเนินการในเรื่องของต้นทุนการผลิต ด้วยการไม่จัดเก็บภาษีต่างๆ ในสินค้าปุ๋ยเคมี ที่ต้องนำเข้าจากประเทศในกลุ่มสแกนดิเนเวีย ตะวันออกกลาง จีน และเกาหลี เป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายในการผลิต ในด้านรายได้ของเกษตรกร รัฐบาลได้ดำเนินการโดยการประกันรายได้ให้เกษตรกร ซึ่งจะมีการคำนวณอัตราเกณฑ์กลางอ้างอิงเป็นประจำวันจันทร์ของแต่ละสัปดาห์ จะให้เกษตรกรเป็นผู้ตัดสินใจที่จะเลือกใช้สิทธิในการรับเงินส่วนต่างระหว่างราคาประกันรายได้กับราคาเกณฑ์กลางอ้างอิง หากราคาประกันรายได้สูงกว่าราคาเกณฑ์กลางอ้างอิง เกษตรกรจึงจะได้เงินอุดหนุนตามโครงการรับประกันรายได้เกษตรกร

กระทรวงพาณิชย์ โดยกรมการค้าภายใน จะต้องเป็นผู้ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรได้รับทราบราคาเกณฑ์กลางอ้างอิงด้วยสื่อๆ ทั้งสื่อวิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ การส่งข้อความสั้น(SMS) ไปตามองค์กรส่วนท้องถิ่น และได้มีการบันทึกราคาเกณฑ์กลางอ้างอิงผ่านระบบโครงข่ายอัจฉริยะ (IN : Intelligent Network) ใน “สายด่วน 1569” เพื่อให้เกษตรกรสามารถทราบราคาเกณฑ์กลางอ้างอิงได้อย่างทั่วถึง หากเกษตรกรจะรับฟังผ่าน “สายด่วน 1569” จะสามารถรับฟังด้วยการโทร “สายด่วน 1569” แล้วเลือกเมนู กด ③ จะสามารถรับฟังได้โดยสะดวก

ระบบโครงข่ายอัจฉริยะ เป็นโครงข่ายโทรคมนาคมชนิดหนึ่งที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร โดยใช้ร่วมกับโครงข่ายโทรศัพท์ (Telephone Network) ที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้บริการพิเศษต่างๆ ซึ่งโครงข่ายโทรศัพท์ที่มีอยู่สามารถให้บริการในปริมาณที่จำกัดหรือไม่สามารถให้บริการได้ ลักษณะการทำงานของโครงข่ายอัจฉริยะ จะเป็นแบบ Centralization ซึ่งประกอบด้วยอุปกรณ์ที่ทำหน้าที่ควบคุมการให้บริการ (Service Control Point) หลายจุด ซึ่งเชื่อมต่อกับชุมสายในระดับ N-SC (New Secondary Center) การเรียกใช้บริการพิเศษที่อยู่บนโครงข่ายอัจฉริยะจะเป็นการเรียกหมายเลขพิเศษ (Access Code) เพื่อเรียกไปยังโครงข่ายอัจฉริยะ โดยแต่ละบริการจะมีหมายเลขพิเศษในการเรียกแตกต่างกันไป หลังจากนั้นจึงกดหมายเลขของสมาชิกแต่ละบริการ

กรมการค้าภายใน ได้มีการจัดตั้งโครงข่ายอัจฉริยะ ไว้ในระบบสายด่วน 1569 ผู้เรียกค้นทางสามารถเลือกติดต่อเจ้าหน้าที่ได้ทั้งภายในจังหวัดที่ตั้งและส่วนกลาง โดยระบบบริการจัดทางเลือกให้กับผู้ใช้บริการในการเลือกเส้นทางติดต่อได้ พร้อมกับมีทางเลือกให้รับฟังข้อมูลข่าวสารความรู้ต่าง ๆ อีกทั้งมีระบบรับฝากข้อความเสียงได้ในกรณีที่สายไม่ว่างหรือไม่มีผู้รับสาย หรือช่วงเวลาหยุดทำการอีกด้วย โดยรูปแบบการให้บริการทั้งหมดผ่านโครงข่ายบริการ Intelligent network

การจัดการระบบการให้บริการ 1569

- สร้าง routing ของ Calling area เพื่อ Terminating route ตามจังหวัดของเลขหมายนั้น ๆ (Fixed line) และกำหนด Routing การโอนสาย รวม 638 route
- สร้าง Service รองรับการกดเลือกรายการ (IVR) และ Routing ลง รายการเสียงของแต่ละจังหวัด (Fixed line) รวม 76 รายการเสียง, 638 route
- สร้าง Service รองรับการกดเลือกรายการ (IVR) เพื่อฟังการประกาศข่าวสาร
- สร้าง Call management เพื่อรองรับ การแปลงหมายเลขจากโครงข่ายอื่นและทำ Routing ให้ตรงกับจังหวัดที่กำหนดไว้ (76 จังหวัด)
- สร้าง Service รองรับการกดเลือกรายการ กรณีกดเลือกผ่าน 1569 จำนวน 76 รายการ
- ประสานงานการจัดทำ Translator สำหรับการเรียกเข้า 1569 ของผู้ให้บริการทุกค่าย
- สร้าง Routing ของ Calling เพื่อจัดเส้นทางในการเรียก ตามเวลาที่กำหนด
- การโอนเข้าระบบสำรองเมื่อสายไม่ว่างและไม่มีผู้รับสาย (Voice mail box)

กรณีทีเลือก กค 2 : รับฟังเกณฑ์กลางอ้างอิง

เมื่อผู้เรียก กค 2 ระบบจะประกาศข้อความเสียง “ข้อมูลเกี่ยวกับเกณฑ์กลางอ้างอิง” เช่น ประกาศเกณฑ์กลางอ้างอิงข้าวเปลือก รอบที่ 1 และ รอบที่ 2 ประจำวัน..... เพื่อใช้ในการชดเชยส่วนต่างระหว่างวันที่.....ถึงวันที่.....และมันสำปะหลังเพื่อใช้ในการชดเชยส่วนต่างระหว่างวันที่.....ถึงวันที่..... ดังนี้ ข้าวเปลือกเจ้า รอบที่ 1 และรอบที่ 2 เป็นต้น

กรณีทีเลือก กค 3 : รับฟังรายชื่อโรงสีที่เปิดจูดรับซื้อตามโครงการแทรกแซงตลาดในพื้นที่

เมื่อผู้เรียก กค 3 ระบบจะประกาศข้อความเสียง “ข้อมูลเกี่ยวกับรายชื่อโรงสี” เช่น จังหวัด..... มีโรงสีที่เปิดจูดรับซื้อแล้ว จำนวน..... แห่ง ดังนี้ 1. โรงสี..... 2. โรงสี..... เป็นต้น และกรณีที่จังหวัดนั้น ไม่มีโรงสีที่เปิดจูดรับซื้อ ระบบจะดำเนินการเลือกประกาศโรงสีที่เปิดจูดรับซื้อที่อยู่จังหวัดข้างเคียง แจ้งให้ทราบทันที

กรณีทีเลือก กค 4 : รับฟังราคาจำหน่ายปลีกและแนะนำปุ๋ยเคมี

เมื่อผู้เรียก กค 4 ระบบจะประกาศข้อความเสียง “ข้อมูลเกี่ยวกับราคาด่างต่าง ๆ” ที่เกษตรกรไทยนิยมใช้ ได้แก่ สูตร 46-0-0 สูตร 160-20-0 และสูตร 15-15-15 โดยแยกราคาแต่ละจังหวัดให้ทราบทุกจังหวัด

หลังจากที่กรมการค้าภายใน ได้มีการตั้งระบบโครงข่ายอัจฉริยะในสายด่วน 1569 ของกรมการค้าภายใน พร้อมทั้งให้มีการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกร โรงสี และผู้ที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาใช้บริการ โดยเฉพาะการรับฟังข้อมูลเกี่ยวกับเกณฑ์กลางอ้างอิง รายชื่อโรงสีที่ตั้งจูดรับซื้อตามโครงการแทรกแซงตลาดในแต่ละพื้นที่ และรับฟังราคาจำหน่ายปลีกแนะนำปุ๋ยเคมี เพื่อให้เกษตรกรนำข้อมูลเหล่านี้มาประกอบการตัดสินใจที่จะใช้สิทธิ์ในการรับเงินชดเชยจากโครงการประกันรายได้และตัดสินใจซื้อปุ๋ยเคมีในแต่ละพื้นที่ แต่ยังไม่มีการศึกษาความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ ดังนั้นควรทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรง

บทที่ 3

ผลการศึกษาวิจัย

3.1 ผลการสำรวจ

จากการสำรวจแบบสอบถามในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา และฉะเชิงเทรา รวมทั้งหมด 577 ราย ผลการสำรวจโดยสรุปตามตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1

สรุปผลการสำรวจจากแบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป	มากที่สุด (%)	รองลงมา (%)
อายุเกษตรกร	50-59 ปี (40)	40-49 ปี (36.6)
ระดับการศึกษา	ป.ต้น (56.6)	ม.ปลาย (26.2)
จำนวนพื้นที่ทำกิน	มากกว่า 50 ไร่ (40)	20-30 ไร่ (30)
กรรมสิทธิ์พื้นที่ทำกิน	เช่า (46.6)	เช่า + ตนเอง (30)

ส่วนที่ 2 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสายด่วน 1569		
เกษตรกรรู้จักสายด่วน 1569	ไม่รู้จัก (83%)	รู้จัก (17%)
การใช้ประโยชน์จากสายด่วน 1569	ร้องเรียน (10.4%)	รับฟังข้อมูล (6.6%)

ส่วนที่ 3 ความนิยมของเกษตรกร	
โครงการรับจำนำกับโครงการประกันรายได้	รับจำนำ (100%)

จากตารางที่ 3.1 ข้อมูลส่วนที่ 1

(1) อายุของเกษตรกร จากการสำรวจแบบสอบถาม ทั้งหมด 577 ราย เกษตรกรที่มีอายุ 50-59 ปี เป็นกลุ่มเกษตรกรที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 231 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 40 เกษตรกรที่มีอายุ 40-49 ปี เป็นกลุ่มรองลงมา มีจำนวน 211 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 36.6 เกษตรกรที่มีอายุ 30-39 ปี เป็นกลุ่มที่มีจำนวนเป็นอันดับที่สาม มีจำนวน 115 คน หรือร้อยละ 19.93 และเกษตรกรที่มีอายุ 20-29 ปี มีจำนวน 20 คน หรือร้อยละ 3.47

(2) ระดับการศึกษาเกษตรกรที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น มีจำนวน 327 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 56.6 รองลงมาเป็นเกษตรกรที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย จำนวน 151 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 26.2 ส่วนที่เหลือเป็นเกษตรกรที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 99 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 17.2

(3) จำนวนพื้นที่ทำกิน เกษตรกรที่มีที่ดินทำกินมากกว่า 50 ไร่ จำนวน 231 ราย คิดเป็นร้อยละ 40 มีที่ดินทำกิน จำนวน 20-30 ไร่ จำนวน 173 ราย คิดเป็นร้อยละ 30 มีที่ดินทำกิน 31-49 ไร่ จำนวน 121 ราย คิดเป็นร้อยละ 21 และมีที่ดินทำกินน้อยกว่า 20 ไร่ จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 9

(4) กรรมสิทธิ์พื้นที่ทำกิน เกษตรกรต้องเช่าที่ดินทำกิน จำนวน 269 ราย คิดเป็นร้อยละ 46.6 เกษตรกรเช่าบางส่วนและมีกรรมสิทธิ์เป็นของตนเองบางส่วน 173 ราย คิดเป็นร้อยละ 30 และมีกรรมสิทธิ์เป็นของตนเอง 135 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.4

ข้อมูลส่วนที่ 2 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสายด่วน 1569

เกษตรกรมีความรู้จัก สายด่วน 1569 จำนวน 98 ราย คิดเป็นร้อยละ 17 แต่เกษตรกรที่ไม่รู้จักสายด่วน 1569 จำนวน 479 ราย คิดเป็นร้อยละ 83 สำหรับเกษตรกรที่รู้จัก สายด่วน 1569 ได้ใช้ประโยชน์จาก สายด่วน 1569 เพื่อร้องเรียนเกี่ยวกับการไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการซื้อสินค้าและบริการ จำนวน 60 ราย คิดเป็นร้อยละ 10.4 และได้ใช้เป็นช่องทางรับฟังข้อมูลเกี่ยวกับการประกันรายได้เกษตรกร ตั้งแต่ราคาเกณฑ์กลางอ้างอิง รายชื่อโรงสีที่ตั้งจุดรับซื้อ จำนวน 38 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.6

ข้อมูลส่วนที่ 3 ความนิยมของเกษตรกร

เกษตรกรได้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความนิยมของการรับจํานํากับการประกันรายได้ เกษตรกร ปรากฏว่าเกษตรกรทุกคนเห็นด้วยกับการรับจํานําของรัฐบาล ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่า ขณะที่มีการทอดแบบสอบถาม มีการประชาสัมพันธ์โครงการรับจํานําของพรรคการเมือง และมีการกำหนดราคารับจํานําไว้สูงถึงตันละ 15,000 บาท และยังมีบัตรเครดิตให้เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรสามารถซื้อปุ๋ยเคมีและปัจจัยการผลิตอื่น ๆ โดยไม่ต้องกู้ยืมเหมือนแต่ก่อน

3.2 การรับรู้ของเกษตรกรไทยที่มีต่อระบบโครงข่ายอัจฉริยะ

การนำระบบโครงข่ายอัจฉริยะมาติดตั้งในสายด่วน 1569 ของกรมการค้าภายใน ซึ่งสายด่วน 1569 เดิมเป็นสายด่วนเพื่อเปิดโอกาสหรือเป็นช่องทางให้ประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มผู้บริโภคสามารถร้องเรียนได้โดยสะดวก ในกรณีที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในการซื้อสินค้าและบริการ ซึ่งมีการเปิดให้บริการติดต่อกันมาตั้งแต่ปี 2537 ในขณะที่รัฐบาลได้มีการปรับเปลี่ยน

นโยบายการรับจำนำข้าวเป็นการประกันรายได้เกษตรกรแทน ซึ่งในระบายนั้นเกษตรกรได้มีความสับสนเป็นอย่างยิ่ง และรัฐบาลได้มอบหมายให้กรมการค้าภายใน เป็นผู้ทำการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรให้มีความเข้าใจโครงการประกันรายได้อย่างรวดเร็ว เพื่อเป็นการรักษาสิทธิประโยชน์ของเกษตรกรเอง กรมการค้าภายในก็ได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรได้รับทราบทุกช่องทางผ่านสื่อต่าง ๆ รวมทั้ง การนำราคาเกณฑ์กลางอ้างอิง ติดตั้งไว้ในสายด่วน 1569 พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้เกษตรกร มาใช้อย่างกว้างขวาง และยังมีการขยายโครงการด้วยการนำราคาจำหน่ายปลีกปุ๋ยเคมีในแต่ละพื้นที่ ติดตั้งในสายด่วน 1569 เพิ่มเติมอีกด้วย

จากผลการสำรวจเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เข้าโครงการประกันรายได้เกษตรกร ปี 2553/54 ปรากฏว่ามีเกษตรกรกลุ่มที่สำรวจมีการใช้ข้อมูลจากระบบโครงข่ายอัจฉริยะน้อยมาก ซึ่งอาจจะเป็นกลุ่มที่มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่เพียงประถมศึกษาระดับต้น และระดับปลาย หรือเป็นพื้นที่ใกล้เคียงกรุงเทพมหานคร ที่มีสื่อด้านอื่น ๆ ไว้บริการ และเป็นสื่อที่เกษตรกรไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

แต่อย่างไรก็ตามหากรัฐบาล ยังมีความต้องการที่จะต้องใช้ระบบโครงข่ายอัจฉริยะต่อไป ถึงแม้ว่าพรรคเพื่อไทย ที่ชนะการเลือกตั้งและได้มีการประกาศนโยบายไว้อย่างชัดเจนว่า จะดำเนินนโยบายรับจำนำข้าวแทนนโยบายการประกันรายได้ พร้อมด้วยการจัดทำบัตรเครดิตให้เกษตรกรให้สามารถใช้เพื่อซื้อปัจจัยการผลิตมาลงทุนเพาะปลูกได้ก่อน ก็สามารถที่จะปรับข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับการรับจำนำ แล้วติดตั้งในสายด่วน 1569 พร้อมทั้งดำเนินการพัฒนาใหม่ ดังนี้

1. พิจารณาข้อมูลที่จะต้องติดตั้งในสายด่วน 1569 เกี่ยวกับการรับจำนำข้าว เช่น ราคาข้าวเปลือกแต่ละชนิดที่รัฐบาลรับจำนำ พร้อมทั้งคุณภาพข้าว การวัดความชื้น และการหักน้ำหนัก รายชื่อโรงสีที่เข้าโครงการรับจำนำ

2. ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ให้เข้ามาใช้สายด่วน 1569 เพื่อรับฟังข้อมูลดังกล่าวอย่างกว้างขวาง โดยจะต้องมีการอบรมผู้นำเกษตรกร ผู้นำชุมชน ให้มีการเห็นความสำคัญของระบบนี้ อีกทั้ง อาจารย์ผู้สอนตามโรงเรียนในท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดให้นักเรียนนำไปบอกต่อหรือสอนให้เกษตรกรให้เห็นความสำคัญและใช้ประโยชน์จากข้อมูลดังกล่าว

3. พิมพ์ประชาสัมพันธ์ในสื่อของกระทรวงพาณิชย์โดยตรง หากในกรณีที่กระทรวงพาณิชย์ต้องทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการของโครงการรับจำนำ เพื่อเผยแพร่ระบบโครงข่ายอัจฉริยะให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางยิ่งขึ้น

4. ขอความร่วมมือให้ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ช่วยประชาสัมพันธ์ ตั้งแต่โรงสีที่เข้าโครงการสหกรณ์การเกษตร ร้านจำหน่ายปุ๋ยเคมีในท้องถิ่นต่าง ๆ

3.3 ความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว

จากการสำรวจความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่มีต่อนโยบายการช่วยเหลือเกษตรกรของรัฐบาล จะเห็นได้ชัด อาจะอยู่ในช่วงของการเลือกตั้ง และแต่ละพรรคการเมือง นำเรื่งนโยบายการรับจำนำ และการประกันรายได้เกษตรกรมาแข่งขันกัน แต่ที่เกษตรกรมีความชื่นชอบเกือบทั้งหมดก็คือ นโยบายการรับจำนำข้าว ซึ่งประเด็นสำคัญที่เกษตรกรชื่นชอบก็คือ

3.3.1 ราคารับจำนำ ต้นละ 15,000 บาท

3.3.2 การให้บัตรเครดิตเกษตรกร

3.3.3 เกษตรกรได้รับความยุ่งยากจากโครงการประกันรายได้ ในเรื่องของการจำกัดจำนวนผลผลิต การจ่ายเงินประกันให้กับเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินโดยตรง

หากในกรณีที่การกำหนดราคารับจำนำเท่ากับราคาประกันตามโครงการประกันรายได้เกษตรกรแล้วยังเชื่อว่าจะต้องมีเกษตรกรจำนวนไม่น้อยยังมีความชื่นชอบในโครงการประกันรายได้เกษตรกรมากกว่าการรับจำนำ จากการสำรวจด้วยการพูดคุยกับเกษตรกรในพื้นที่ต่าง ๆ ของผู้ศึกษาเอง พบว่าเกษตรกรที่มีความเข้าใจในโครงการประกันรายได้แล้วจะเห็นว่าโครงการประกันรายได้ ให้การคุ้มครองเกษตรกรได้ดีกว่า ในกรณีที่ผลผลิตได้รับความเสียหายบางส่วน หรือทั้งหมด ก็สามารถใช้สิทธิขอเงินชดเชยได้ หากราคาเกณฑ์กลางอ้างอิงต่ำกว่าราคาประกันรายได้ แต่หากเป็นการรับจำนำแล้วผลผลิตเสียหาย ไม่มีผลผลิตมาจำนำ ก็จะไม่ได้รับเงินทั้งสิ้น และสิ่งที่เกษตรกรเป็นห่วงมากที่สุดเกี่ยวกับการรับจำนำของรัฐบาลที่ผ่านมาในเรื่องของการทุจริต ซึ่งต้องการให้มีการป้องกันปัญหาการทุจริตในเรื่องต่าง ๆ ของระบบการรับจำนำทั้งระบบ โดยผู้ตอบแบบสอบถามได้ชี้ให้เห็นถึงจุดสำคัญที่จะต้องระมัดระวัง ดังนี้

1. โรงสีที่ต้องมีการตรวจสอบอย่างเข้มงวด

- (1) การออกหนังสือรับรองเกษตรกรไม่ตรงกับข้อเท็จจริง
- (2) การสวมสิทธิ์เกษตรกร
- (3) การออกใบประทวนสินค้าปลอม
- (4) คุณภาพข้าวไม่ตรงกับที่รับจำนำ
- (5) ปริมาณข้าวที่รับจำนำไม่ตรงกับบัญชี
- (6) การไม่ใช้เครื่องวัดความชื้น

2. คลังสินค้ากลางที่รับมอบข้าวแปรสภาพจากโรงสี

- (1) การส่งมอบข้าวสารแทนกันของโรงสี (เปาเกา)
- (2) การเรียกรับผลประโยชน์จากคุณภาพข้าวไม่ตรงกับบัญชี มีการปลอมปน
- (3) ปริมาณข้าวสารขาดบัญชี
- (4) การดูแลคุณภาพข้าวไม่ได้มาตรฐาน

จากข้อคิดเห็นของเกษตรกร สิ่งทีเกษตรกรมีความกังวลมากที่สุด คือ การเอาเปรียบจากโรงสีที่เข้าโครงการรับจำนำข้าวเปลือกกับรัฐบาล ก็คือ การประเมินราคารับจำนำด้วยการหักค่าความชื้นโดยไม่ใช้เครื่องวัดความชื้นที่ได้มาตรฐาน ซึ่งในเรื่องนี้กระทรวงพาณิชย์ ได้มีการบังคับให้โรงสีต้องใช้เครื่องวัดความชื้นที่ผ่านการรับรอง ตาม พ.ร.บ.มาตราชั่งตวงวัด ดังนั้น ก็สามารถป้องกันการเอาเปรียบจากโรงสีได้ในระดับหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามจะต้องมีการตรวจสอบอย่างเข้มงวดเพื่อบังคับให้มีการใช้เครื่องวัดความชื้นอย่างทั่วถึง และจะต้องตรวจสอบการใช้เครื่องชั่งน้ำหนักให้ได้มาตรฐานอีกด้วย

3.4 ผลกระทบเกี่ยวกับความสามารถในการแข่งขันในตลาดต่างประเทศ

ในที่สุดนโยบายการรับจำนำข้าวเปลือกจะต้องมีการนำมาใช้อีก ส่งผลกระทบในวงกว้างต่อตลาดการค้าข้าวทั้งในประเทศและต่างประเทศ เนื่องจากการรับจำนำจะเป็นการดึงปริมาณข้าวออกจากตลาด โดยเฉพาะช่วงต้นฤดูการผลิตที่มีปริมาณข้าวเข้าสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก ในขณะที่การประกันรายได้ปริมาณข้าวทั้งหมดยังอยู่ในตลาด ข้าวที่รัฐบาลรับจำนำเป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐบาล รัฐบาลจะไม่ยอมขายขาดทุนจนกว่าจะไม่สามารถที่จะเก็บสต็อกไว้ได้ หรือการเก็บไว้ต่อไปคุณภาพข้าวจะต้องเสื่อมลง ทำให้ปริมาณข้าวที่สามารถซื้อขายกันได้ตามกลไกตลาด ก็มีอยู่เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ผู้ส่งออกจะต้องมีความระมัดระวังในการรับคำสั่งซื้อจากต่างประเทศเป็นพิเศษเกรงว่าจะต้องประสบกับการขาดทุน หากรับคำสั่งซื้อแล้ว ไม่สามารถรวบรวมข้าวส่งมอบให้ได้ภายในกำหนดเวลาได้ ตลาดข้าวในต่างประเทศจะต้องเป็นของประเทศคู่แข่งก่อน ดังนั้นการปรับเปลี่ยนนโยบายจากการประกันรายได้เกษตรกรเป็นการรับจำนำแทน จะต้องมีผลกระทบเกี่ยวกับความสามารถในการแข่งขันในตลาดต่างประเทศ ดังนี้

1. ราคาข้าวในประเทศจะมีราคาสูงขึ้นตามกลไกการตลาดที่ข้าวจำนวนหนึ่งได้ถูกรัฐบาลรับจำนำไว้ ทำให้ปริมาณข้าวภาคเอกชนที่สามารถซื้อขายได้เสริมมีจำนวนลดลง หากโรงสี ผู้ค้าส่ง และผู้ส่งออก ยังมีความต้องการที่จะซื้อเพื่อส่งมอบให้แก่ลูกค้า ราคาข้าวในตลาดจะสูงขึ้น

2. ราคาข้าวส่งออกขึ้นอยู่กับราคาตลาดโลก ดังนั้นหากราคาข้าวในประเทศมีราคาสูงกว่าราคาตลาดโลก โดยเฉพาะตลาดข้าวคุณภาพปานกลาง หรือคุณภาพต่ำ ที่ลูกค้าเลือกซื้อโดยใช้ราคาเป็นเครื่องตัดสินใจ ผู้นำเข้าในตลาดต่างประเทศ เช่น ประเทศแอฟริกาใต้ ฟิลิปปินส์ ก็จะเปลี่ยนการนำเข้าข้าวไทยเป็นตลาดเหล่านั้นแทน

3. ความสามารถในการส่งออกข้าวลดลง จะทำให้ปริมาณข้าวในประเทศตกค้างเป็นจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อปริมาณข้าวในปีถัดมา ดังนั้นรัฐบาลจำเป็นต้องมีการตัดสินใจที่จะต้องยอมขายขาดทุน เพื่อป้องกันปัญหาข้าวล้นสต็อก

4. ในส่วนของเกษตรกร จะมีความเคยชินในการรับจำนำ มักไม่คำนึงถึงการปรับปรุงคุณภาพข้าวให้มีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด จะปลูกข้าวตามที่ตนเองถนัดและได้ผลผลิตต่อไร่สูง เนื่องจากเห็นว่าคุณภาพข้าวจะเป็นอย่างไร ก็สามารถนำเข้าโครงการรับจำนำกับรัฐบาลได้ จะส่งผลกระทบต่อการส่งออกในอนาคต

5. สินค้าเกษตรชนิดอื่น ๆ จะได้รับผลกระทบด้วย อาจจะไม่เพียงพอต่อความต้องการ เนื่องจากเกษตรกรจะให้ความสำคัญต่อการปลูกข้าวมากกว่า จะไม่เห็นความสำคัญของสินค้าเกษตรอื่น ๆ เช่น อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพด เป็นต้น ซึ่งสินค้าเหล่านั้นเป็นปัจจัยการผลิตของสินค้าส่งออกต่อเนื่องสำคัญ

บทที่ 4

สรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผลการศึกษา

จากผลการศึกษาการใช้ระบบโครงข่ายอัจฉริยะ ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เพื่อเป็นการให้ข้อมูลข่าวสารที่สำคัญแก่เกษตรกรอื่นเป็นการคุ้มครองเกษตรกรในที่สุด จากผลการศึกษาจากตัวอย่างของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี อยุธา และฉะเชิงเทรา ปรากฏว่ามีการใช้ระบบโครงข่ายอัจฉริยะน้อยมาก หรือไม่คุ้มค่า ด้วยการลงทุนของรัฐบาลที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการติดตั้งระบบ และค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาใช้ระบบดังกล่าว โดยสามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

1. ตัวอย่างของเกษตรกรที่สำรวจ เป็นเกษตรกรที่มีอายุส่วนใหญ่มากกว่า 50 ปี การศึกษาในระดับประถมศึกษา ทำให้ไม่เหมาะสมกับสื่อข้อมูลที่ผ่านระบบโครงข่ายอัจฉริยะ ที่จะต้องมีการใช้โทรศัพท์ แล้วเลือกกดเมนู ที่จะรับฟังข้อมูลประเภทใด
2. พื้นที่ที่ได้เปรียบในเรื่องของที่ตั้งใกล้กับกรุงเทพมหานคร ที่สามารถเลือกบริโภคสื่อได้หลายประเภท ทั้งสื่อวิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ ซึ่งล้วนแต่เป็นสื่อที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย
3. การติดตั้งข้อมูลไว้ในระบบโครงข่ายอัจฉริยะ ผ่านสายด่วน 1569 ซึ่งสายด่วน 1569 เป็นสายด่วนที่เปิดบริการสำหรับให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนจากการซื้อสินค้าและบริการ หรือไม่ได้รับความเป็นธรรม สามารถร้องเรียนได้โดยสะดวก ทำให้เกษตรกรเหล่านี้ อาจมีความสับสนขึ้นได้
4. การเชื่อมโยงกับนโยบายข้าวของรัฐบาล ซึ่งได้มีการปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว จากนโยบายการประกันรายได้เกษตรกรเป็นการรับจํานําแทน ทำให้เกษตรกรไม่เห็นความสำคัญของข้อมูลราคาเกณฑ์กลางอ้างอิง
5. เกษตรกรส่วนใหญ่มีความนิยมในระบบการรับจํานํามากกว่าการประกันรายได้เกษตรกร ซึ่งเป็นผลทำให้เกษตรกรไม่ให้ความสนใจในข้อมูลที่รัฐบาลได้มีการเผยแพร่ไว้ในสื่อต่าง ๆ เพียงหวังว่าจะต้องมีการปรับเปลี่ยนนโยบายจากการประกันรายได้ มาเป็นการรับจํานําแทน หากพรรคการเมืองอีกฝ่ายเป็นผู้ชนะการเลือกตั้ง

แต่ผลการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งมีเวลาจำกัด ผลลัพธ์ที่ได้เป็นการอธิบายตามตัวอย่างของข้อมูลที่ได้สุ่มสำรวจมาเพียง ร้อยละ 1 ของจำนวนเกษตรกรที่สมัครเข้าโครงการประกันรายได้ของรัฐบาล และเป็นเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา และฉะเชิงเทรา เท่านั้น ดังนั้นหากจะใช้เป็นตัวแทนของเกษตรกรทั่วประเทศ จะเกิดความคลาดเคลื่อนได้ หากจะมีการศึกษาในเรื่องนี้อย่างจริงจัง จะต้องมีการเพิ่มจำนวนตัวอย่างให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ในประเทศที่มีการปลูกข้าว จึงจะสามารถใช้เป็นข้อสรุปที่ชัดเจนได้ว่าระบบโครงการช่วยเหลือเกษตรกร จะพัฒนาต่อไปเพื่อป้องกันข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ให้เกษตรกรต่อไป หรือหากมีเกษตรกรใช้น้อยมาก ควรจะพิจารณาหาสื่ออื่น ๆ ที่ตรงตามความต้องการของเกษตรกรมากที่สุด หรือหากมีการสำรวจทั่วประเทศ ผลการสำรวจอาจจะได้ข้อสรุปตรงกันข้ามกับที่ได้ดำเนินการมาข้างต้น

4.2 ข้อเสนอแนะ

การดำเนินการติดตั้งระบบโครงการช่วยเหลือเกษตรกรไว้ในสายด่วน 1569 เพื่อเป็นการพัฒนาและส่งเสริมโครงการประกันรายได้เกษตรกรของรัฐบาล แต่จากผลการศึกษาแล้ว ปรากฏว่ามีเกษตรกรให้ความสนใจน้อยมาก ไม่คุ้มค่ากับการลงทุน ดังนั้นหากในอนาคต ซึ่งได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายจากการประกันรายได้เกษตรกรเป็นการรับจำนำ จึงเป็นโอกาสอันดีที่จะต้องมีการทบทวนใหม่ หากยังคงมีระบบโครงการช่วยเหลือเกษตรกร ที่มีการติดตั้งไว้ใน สายด่วน 1569 เพื่อเป็นการคุ้มครองเกษตรกรให้ได้รับความเป็นธรรมแล้ว ผู้ศึกษาเห็นว่าควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

4.2.1 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับระบบโครงการช่วยเหลือเกษตรกร

(1) จะต้องมีการประชาสัมพันธ์อย่างจริงจังต่อเนื่อง และเข้าไปในกลุ่มเป้าหมายเกษตรกรโดยตรง เพื่อให้เกษตรกรได้รับรู้ มีความเข้าใจว่าระบบดังกล่าวสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจที่จะซื้อปัจจัยการผลิต หรือเลือกโรงสีที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำได้อย่างเป็นธรรม

(2) พิจารณาเลือกข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเกษตรกรให้มากที่สุด ตั้งแต่ข้อมูลด้านปัจจัยการผลิต ตั้งแต่ราคาปุ๋ยเคมี ราคาเมล็ดพันธุ์ ข้อมูลเกี่ยวกับการรับจำนำ รายชื่อโรงสีที่เข้าร่วมโครงการ การหักความชื้นที่เป็นธรรม บรรจุไว้ในระบบโครงการช่วยเหลือเกษตรกร

(3) สร้างเครือข่ายภาคประชาชน โดยเชิญชวนเกษตรกรเข้ามาเป็นเครือข่ายกับภาคราชการ แล้วทำการอบรมให้บรรดาเครือข่ายเหล่านี้เห็นความสำคัญของระบบโครงการช่วยเหลือ หลังจากนั้นก็ให้บรรดาเครือข่ายเหล่านี้เข้าไปทำการแนะนำให้เกษตรกรในพื้นที่ของตนให้รู้จักใช้ข้อมูลต่อไป

(4) จะต้องมีการพิจารณาออกค่าใช้จ่ายแทนเกษตรกร ให้เกษตรกรโทรศัพท์เพื่อรับฟังข้อมูลจากระบบโครงการช่วยเหลือเกษตรกร ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย โดยให้รัฐบาลเป็นผู้รับผิดชอบแทน

4.2.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายการรับจำนำ

จากการดำเนินการตามโครงการรับจำนำของรัฐบาลในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่เกษตรกร ผู้ประกอบการโรงสี ผู้ประกอบการคลังสินค้า ที่มีข้อบกพร่องอยู่บ้าง สามารถที่จะปรับปรุงวิธีการใหม่ เพื่ออุดช่องว่าง ดังนี้

(1) นำข้อมูลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตามโครงการประกันรายได้เกษตรกรของรัฐบาลที่ผ่านมา มาประกอบการพิจารณาสิทธิการจำนำด้วย เพื่อให้การรับจำนำกระจายไปยังเกษตรกรอย่างทั่วถึง เนื่องจากระบบการรับจำนำ รัฐบาลจะรับจำนำเพียงบางส่วนเท่านั้น หากไม่มีวิธีการจัดสรรการรับจำนำที่โปร่งใส จะก่อให้เกิดการทุจริตได้

(2) รัฐบาลต้องมีมาตรการ การกำกับดูแลการรับจำนำทั้งระบบให้เข้มงวด ตั้งแต่เกษตรกร ผู้ประกอบการโรงสี ผู้ประกอบการคลังสินค้า เพื่อป้องกันปัญหาการสวมสิทธิ์เกษตรกร การโยกย้ายถ่ายเทข้าว การปลอมปนคุณภาพข้าว เป็นต้น

(3) รัฐบาลต้องกำหนดคุณสมบัติของโรงสี คลังสินค้าที่จะเข้าร่วมโครงการรับจำนำจะต้องมีฐานะการเงินที่ดีและมีจำนวนมากพอ เพื่อให้เกิดการแข่งขันในแต่ละท้องที่

(4) ต้องมีการตรวจสอบ เพื่อบังคับให้มีการนำเครื่องวัดความชื้นข้าวเปลือกมาใช้วัดความชื้นข้าวเปลือกทุกครั้งที่มีการรับจำนำ และจะต้องเป็นเครื่องวัดความชื้นที่ผ่านการรับรองตาม พ.ร.บ.มาตราชั่งตวงวัด พร้อมทั้งมีการลงโทษผู้กระทำผิดอย่างจริงจัง

(5) การกำหนดราคารับจำนำ ต้องเหมาะสม โดยคำนึงถึงราคาในตลาดโลก และราคาของพืชชนิดอื่น ๆ ประกอบด้วย หรือมีนโยบายการรับจำนำสินค้าอื่น ๆ ที่สามารถใช้ทดแทนข้าว และเป็นที่ต้องการของตลาดมากกว่า เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้เกษตรกรหันมาปลูกพืชกลุ่มนี้แทนการปลูกข้าว

(6) วางระบบการรับเรื่องร้องเรียนจากเกษตรกร ที่ได้รับความเดือดร้อนจากโครงการรับจำนำ พร้อมทั้งเตรียมมาตรการการตรวจสอบและมาตรการการเยียวยา เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาอย่างรวดเร็ว

4.2.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความสามารถในการแข่งขันในตลาดต่างประเทศ

การใช้นโยบายการรับจำนำ เป็นการทำให้ราคาข้าวในประเทศสูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลทำให้ลดความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกของข้าวไทย ดังนั้นเพื่อเป็นการรักษาตลาดข้าวไทยในต่างประเทศ ควรจะดำเนินการ ดังนี้

(1) การกำหนดราคารับจำนำจะต้องไม่สูงกว่าราคาตลาดมากนัก หากจะมีการยกระดับราคาข้าวในประเทศควรจะทำค่อย ๆ ทนอยปรับราคา เพื่อเป็นการรักษาความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกด้วย

(2) รัฐบาลควรมีมาตรการที่จะต้องอุดหนุนหรือยกระดับราคาสินค้าเกษตรชนิดอื่นที่สามารถปลูกในพื้นที่นาได้ เป็นการลดปริมาณข้าวในประเทศลดลง เช่น การปลูกพืชทดแทนพลังงาน (อ้อย มันสำปะหลัง) พืชที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ (ถั่วเหลือง ข้าวโพด) เป็นการลดพื้นที่การทำนาและลดปริมาณข้าวลง

(3) การปรับปรุงพันธุ์ข้าว ควรยกเลิกพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพต่ำ ให้มีการปลูกพันธุ์ข้าวหอมมะลิ หรือหอมจังหวัดแทน ซึ่งตลาดข้าวหอมมะลิ หรือข้าวเมล็ดยาว ของประเทศไทยได้รับความนิยมจากตลาดต่างประเทศเป็นอย่างมาก หรือการใช้ราคารับจำนำเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมให้เกษตรกรใช้พันธุ์ข้าวที่ตลาดโลกต้องการ

(4) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าว ควรเพิ่มการส่งออกที่นอกเหนือจากข้าวสาร เป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปต่าง ๆ ตั้งแต่เป็นข้าวที่พร้อมรับประทาน หรือการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่น ๆ โดยในขั้นต้นจะต้องมีการทดลองส่งไปแสดงหรือทดลองวางจำหน่ายตามงานแสดงสินค้าในประเทศต่าง ๆ ที่รู้จักข้าวไทยเป็นอย่างดี และต้องมีการปรุงแต่งให้ถูกใจตามรสนิยมการบริโภคของแต่ละท้องถิ่นรวมทั้งการออกแบบบรรจุภัณฑ์ด้วย

(5) การสร้างผู้ส่งออกรายใหม่ เป็นการเพิ่มอำนาจการแข่งขันในการส่งออกจากการใช้นโยบายการประกันรายได้ ในระยะที่ 2 ปี ที่ผ่านมา ได้มีผู้ส่งออกในระดับท้องถิ่นเกิดขึ้นหลายราย เช่น ผู้ประกอบกิจการโรงสีในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดชัยนาท จังหวัดพิจิตร เป็นต้น รัฐบาลควรจะไปติดตามให้ผู้ส่งออกเหล่านั้น สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ พร้อมทั้งสร้างผู้ส่งออกรายใหม่ควบคู่ไปด้วย

บรรณานุกรม

กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์. เอกสารเผยแพร่โครงการรับจํานาสินค้าเกษตร
และโครงการประกันรายได้,2552

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. เอกสารวิจัยการวิเคราะห์
เชิงเปรียบเทียบระหว่างโครงการรับจํานาและระบบการประกันราคาสินค้า,2552

สำนักนโยบายเศรษฐกิจการพาณิชย์ สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. นโยบายข้าวญี่ปุ่น,2547

กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. คู่มือการดำเนินการขึ้นทะเบียน
เกษตรกรผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจสำคัญ,2552

มณฑิร สติมานนท์. ข้าวภายใต้องค์การการค้าโลก. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2549

ภาคผนวก ก

ภาคผนวก ก

แบบสำรวจความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับระบบโครงข่ายอัจฉริยะ และนโยบายการช่วยเหลือเกษตรกร

คำชี้แจง

เรียน เกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน

ด้วยกระผม นายสุชาติ สินรัตน์ ผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 3 ของสถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ ได้จัดทำรายงาน การศึกษานุคคล หัวข้อการศึกษา “การใช้ประโยชน์จากระบบโครงข่ายอัจฉริยะเพื่อคุ้มครอง เกษตรกร” ซึ่งจะต้องมีการสำรวจข้อมูลจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปีการเพาะปลูก 2553/54 ในเรื่อง ของความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบโครงข่ายอัจฉริยะของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อต้องการที่จะรับทราบถึงระดับความเข้าใจถึงระบบ สายด่วน 1569 ที่กรมการค้าภายใน ได้มีการ ติดตั้งโครงข่ายอัจฉริยะ เพื่อให้เกษตรกรสามารถรับฟังเกณฑ์กลางอ้างอิง และราคาปุ๋ยเคมีสูตร สำคัญ ตลอดจนความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับนโยบายการช่วยเหลือเกษตรกร ทั้งในเรื่องของ การประกันรายได้เกษตรกร และการรับจำนำสินค้าเกษตร

ข้อมูลที่ได้รับจากท่าน จะนำมาใช้ปรับปรุงการให้บริการข้อมูลที่มีการติดตั้งไว้ใน โครงข่ายอัจฉริยะ พร้อมทั้งเป็นข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับนโยบายการช่วยเหลือเกษตรกรด้วย และเป็น การสร้างความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกของสินค้าเกษตรไทย

โปรดกาเครื่องหมาย ✓ และกรอกข้อความลงในช่องว่าง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. อายุ

☐ 20-30 ปี ☐ 31-40 ปี ☐ 41-50 ปี ☐ 51 ปีขึ้นไป

2. ระดับการศึกษา

☐ ประถมศึกษาตอนต้น ☐ ประถมศึกษาตอนปลาย ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย ☐ ปวส., ปวช. ☐ปริญญาตรี

3. จำนวนพื้นที่นาประกอบอาชีพ

☐ 20-30 ไร่ ☐ 31-40 ไร่ ☐ 41-50 ไร่ ☐ มากกว่า 50 ไร่

4. กรรมสิทธิ์พื้นที่นา

☐ กรรมสิทธิ์ตนเอง ☐ เช่า ☐ อื่น ๆ

ส่วนที่ 2 การรับข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับ สายด่วน 1569

1. ท่านรู้จัก สายด่วน 1569 หรือไม่

☐ รู้จัก ☐ ไม่รู้จัก

2. ในกรณีที่ท่านรู้จัก สายด่วน 1569 ท่านใช้บริการด้านใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ สอบถามข้อมูล ☐ ร้องเรียน ☐ รับฟังราคาเกณฑ์กลางอ้างอิง
☐ รับฟังรายชื่อโรงสี ☐ รับฟังราคาปุ๋ยเคมีในแต่ละพื้นที่ ☐ อื่น ๆ

3. ความถี่ในการรับฟังข้อมูลจากระบบสายด่วน 1569 มาก น้อย เพียงใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ทุกครั้งที่ซื้อ/ขาย ☐ ทุกครั้งที่เห็นโฆษณา ☐ นาน ๆ ครั้ง

4. ข้อมูลที่ท่านได้รับจากสายด่วน 1569 สามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพอื่นของท่าน
 มาก น้อย เพียงใด

☐ มากที่สุด ☐ มาก ☐ ปานกลาง

5. ท่านทราบการให้บริการของ สายด่วน 1569 จากสื่อประเภทใด

☐ สื่อโทรทัศน์ ☐ สื่อวิทยุ ☐ สื่อสิ่งพิมพ์

6. ท่านเห็นว่าข้อมูลที่บรรจุไว้ในสายด่วน 1569 ควรมีการปรับปรุง หรือพัฒนาในด้านใดบ้าง

.....

.....

ส่วนที่ 3 การรับรู้เกี่ยวกับนโยบายการช่วยเหลือเกษตรกรของรัฐบาล

1. ท่านได้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวกับกระทรวงเกษตรฯ หรือไม่

☐ ขึ้นทะเบียน ☐ ไม่ขึ้นทะเบียน

2. ในกรณีที่ท่านขึ้นทะเบียน ท่านใช้สิทธิ์ตามโครงการประกันรายได้เกษตรกร ปี 2553/2554 หรือไม่

☐ ใช้สิทธิ์ ☐ ไม่ใช้สิทธิ์

3. ท่านเคยเข้าโครงการรับจำนำสินค้าเกษตรของรัฐบาลหรือไม่

☐ เคย ☐ ไม่เคย

4. ท่านคิดว่าท่านชอบโครงการใด มากกว่ากัน

☐ โครงการรับจำนำ ☐ โครงการประกันรายได้ ☐ ไม่แตกต่างกัน

5. ท่านคิดว่าโครงการใดที่ทำให้ท่านสิ้นเปลืองเวลา หรือได้รับความยุ่งยากมากกว่ากัน

☐ โครงการประกันรายได้ ☐ โครงการรับจำนำ

6. หากรัฐบาลได้ใช้โครงการประกันรายได้ ท่านเห็นว่ารัฐบาลควรเพิ่มมาตรการใดในโครงการ

.....

.....

7. หากรัฐบาลได้ใช้โครงการรับจำนำ ท่านเห็นว่ารัฐบาลควรเพิ่มมาตรการใดในโครงการ

.....

.....

8. หากรัฐบาลไม่มีนโยบายการช่วยเหลือเกษตรกรด้วยโครงการประกันรายได้ หรือโครงการรับจำนำ
ท่านคิดว่ารัฐบาลควรจะดำเนินการอย่างไร

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านในการร่วมแสดงความคิดเห็น

ประวัติผู้เขียน
นายสุชาติ สินรัตน์

1. ประวัติส่วนตัว

ชื่อ นายสุชาติ สินรัตน์ เกิดวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2503 ที่โรงพยาบาลเมืองฉะเชิงเทรา
ชื่อบิดา นายอำนาจ สินรัตน์ ชื่อมารดา นางสาวลิสินรัตน์
ชื่อคู่สมรส นางอังคณา สินรัตน์ มีบุตรชาย 1 คน บุตรสาว 2 คน

2. วุฒิทางการศึกษา และสาขาที่ศึกษา

ประถมศึกษา	โรงเรียนปัญจพิทยาคาร	จ.ฉะเชิงเทรา
มัธยมศึกษา	โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎ์	จ.ฉะเชิงเทรา
ปริญญาตรี	เศรษฐศาสตร์บัณฑิต	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปริญญาโท	เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

3. ประวัติการทำงาน และรับราชการ

พ.ศ. 2524-2544	นักวิชาการพาณิชย์ 3-6	กองควบคุมสินค้า กรมการค้าภายใน
พ.ศ. 2544-2547	นักวิชาการพาณิชย์ 7	ผู้อำนวยการส่วนปฏิบัติการพิเศษ สำนักตรวจสอบและปฏิบัติการ กรมการค้าภายใน
พ.ศ. 2547-2553	นักวิชาการพาณิชย์ 8 ว	ผู้อำนวยการกลุ่มงานรับเรื่องร้องเรียน กำกับสินค้าและคดี สำนักตรวจสอบและปฏิบัติการ กรมการค้าภายใน
พ.ศ. 2553-ปัจจุบัน	ผู้อำนวยการระดับสูง	ผู้อำนวยการสำนักตรวจสอบและปฏิบัติการ กรมการค้าภายใน